

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

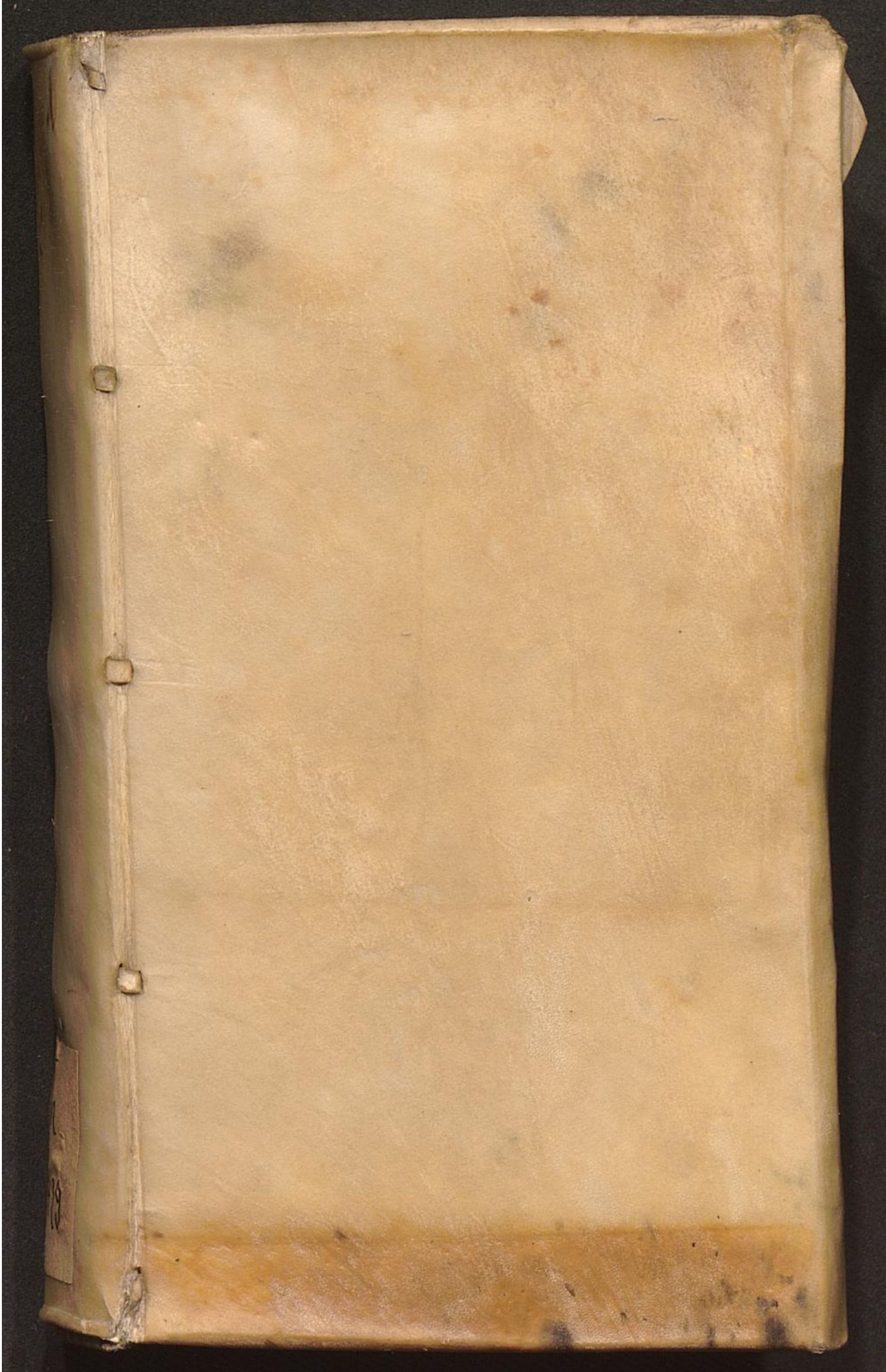
Universitätsbibliothek Paderborn

**Ecclesiae Ac Doctrinae Lutheranæ Veritas, Ab
impugnationibus Novissimorum Papistarum, Præcipuè
Jodoci Keddii, Nec non Viti Erbermanni, Vindicata**

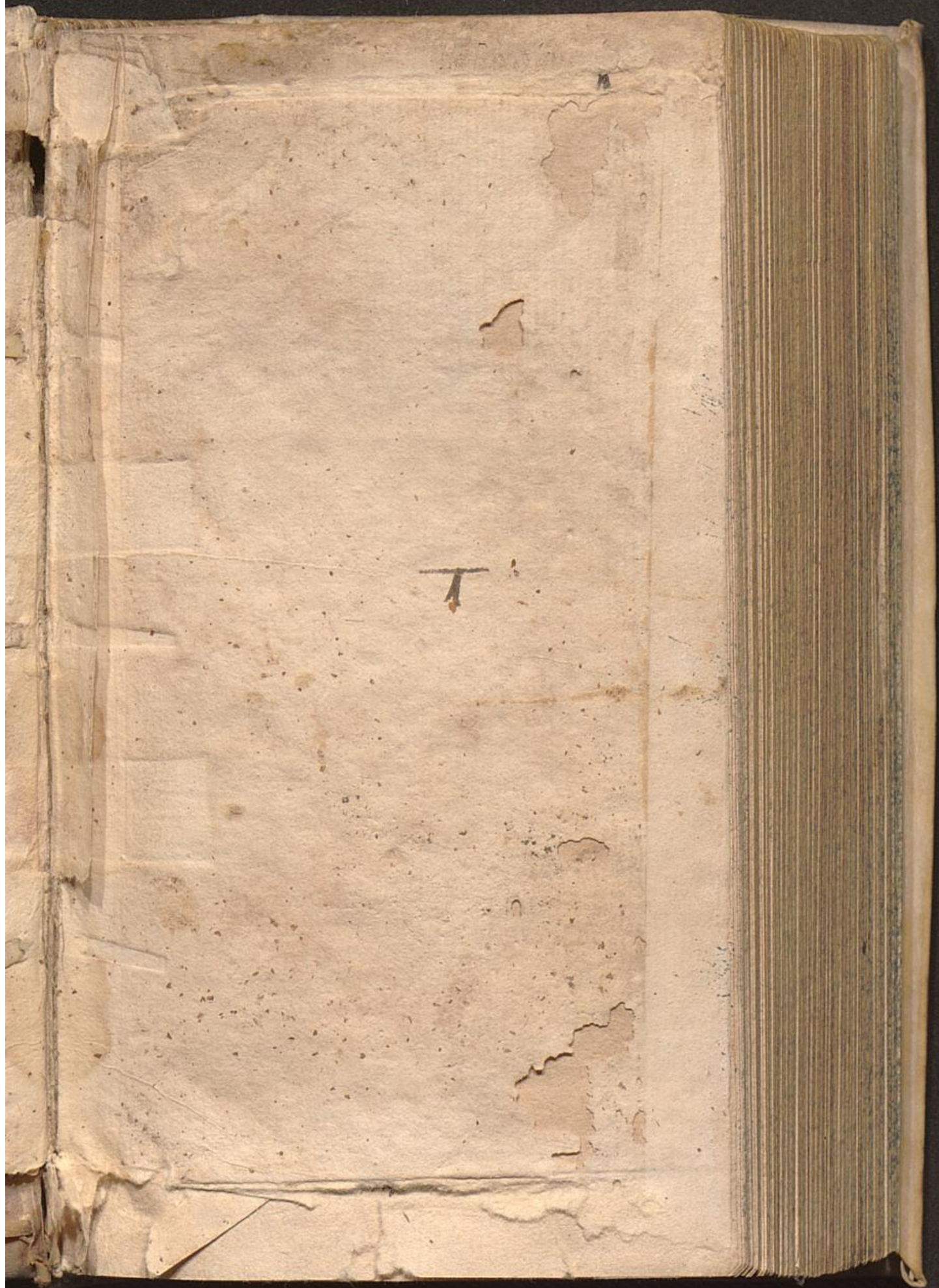
Nifanius, Christian

Bilfeldiæ, 1673

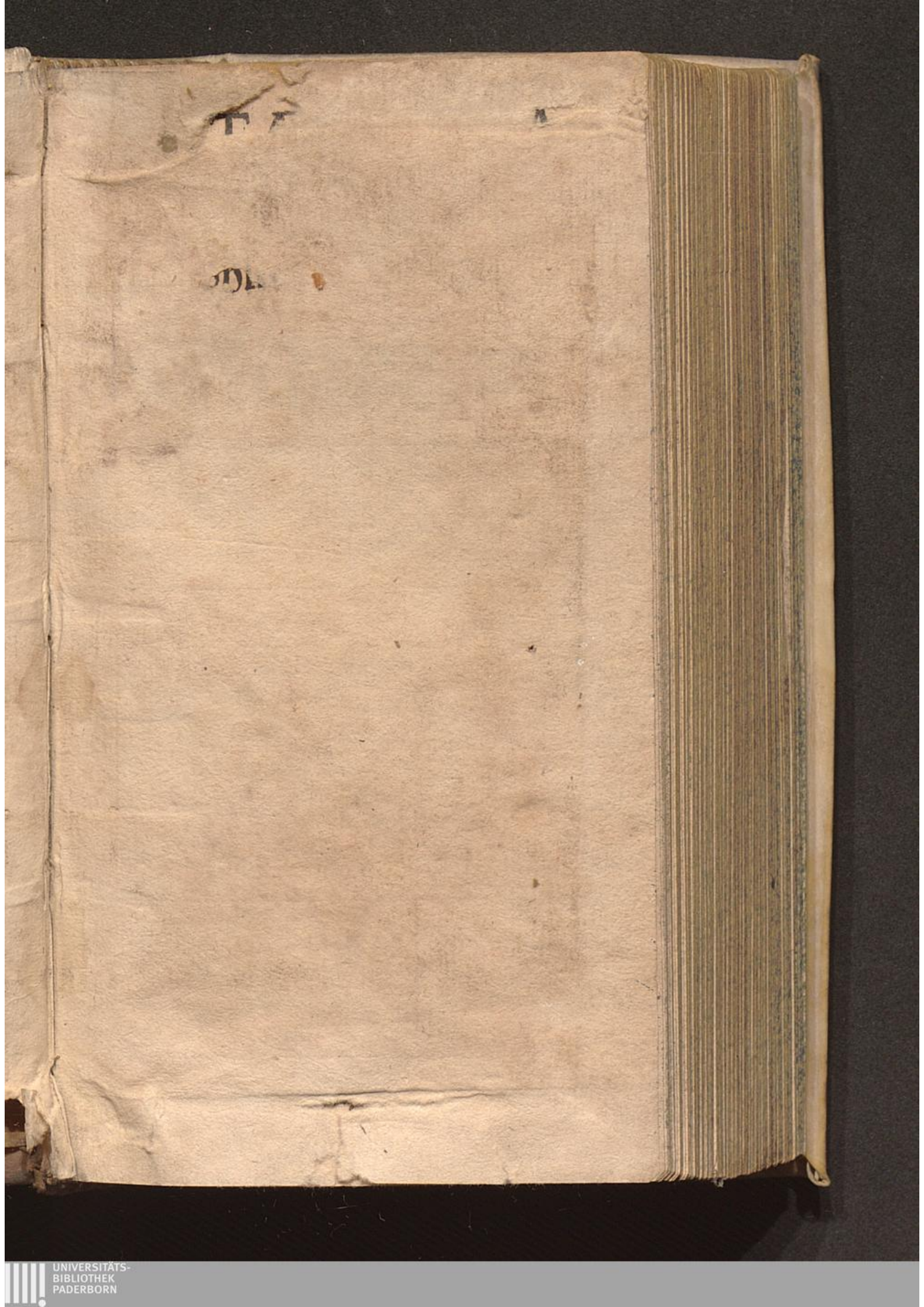
urn:nbn:de:hbz:466:1-35616

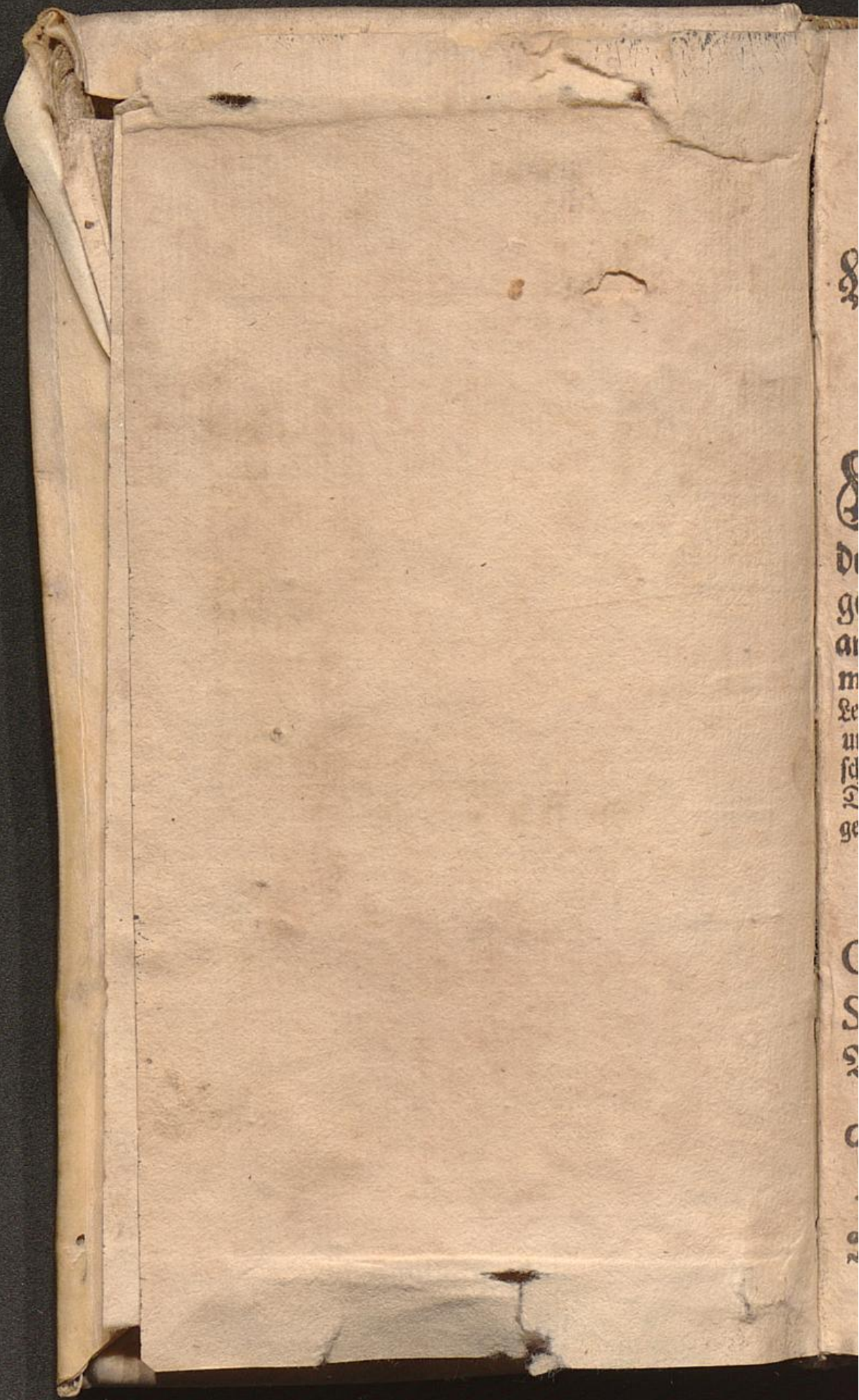

Th. 7429

8
D
V
G
a
m
E
u
f
2
ge

C
S
2
C
2

I. N. I.
ECCLESIAE
AC DOCTRINÆ LUTHE-
RANÆ VERITAS,

A
Iesuitarum
POSTULATO PRÆCIPUO
VINDICATA;

Atque
EXAMINIS LOCO,
Sub Moderamine

CHRISTIANI NIFANII,
SS. Theol. Lic. Superintend.
ac Consist. Ravensberg.

Ad placidam sententiarum collationem,

a
M. JOHANNES Clers/ ECCLESIAE
Hiddenhulianæ p. t. designato
& Voato Pastore,
Proposita.

BILFELDIAE, Literis Trönckenianis. 1673.

V I R O
*Singulari Prudentia, Virtute &
Multiplici rerum usu
Conspicuo,*

DN. GABRIELI

zur Dübhen/

**Civi ac Negotiatori apud Her-
vordianos primario,**

**Dn. PATRONO PARENTIS
LOCO HONORANDO,**

Hoc Exercitium Theologicum

*In observantia ac gratitudinis τεμπήσεων
αιός*

*Ulterioris favoris ac amoris ζώνου,
dicat, consecrat,*

M. JOHANNES Clerus.

S. 25.

Ad D. Joh. *Musei* argumentum supra §. 7. pag. 18. propositum: In quocunq; cœtu hominum docetur Verbum Dei, quantum ad piam vitam & salutem consequendam creditu est necessarium, & ministrantur Sacramenta legitime quoad substantiam juxta Christi institutionem, ibi est in veritate aliqua Christi Ecclesia. Hoc fit in Lutherano cœtu. E. Respondet porro Jesuita Erbermannus pag. 20. Quid verbis opus est? In hac unica propositione majore (ut si leam minorem, quâ reconduntur pleraq; omnia heresew n monstra) delitescit ipsa medulla, forma, anima, characteristicâ universæ heresis Bibliasticæ. Illud enim quod *Museus* vocat verbum Dei apud omnes Bibliistas Ecclesiæ Catholicæ perduelles nihil aliud significat, quam sub cortice literæ sacre abditum spiritum privatam, quem recte tetigit P. Keddus apud *Museum*, qui illum ideo sophismatis arguit pag. 178. & ad argumentum e verbis Keddianis confectum exclamat, esse puram putam calumniam & malitiosum figmentum *Adversariorum*, quod Lutherani utantur *Scripturâ* ex fundamento proprii sensus. Sed frustrari ingitur *Museus*, frustra propè singulis paginis objicit iniquissimè P. Keddio sophisticam, dum ipse palmare, imo Satanicum hoc archisophisma (quo pro verbo Dei proprius sensus & privatus vertiginis spiritus obtruditur) eo inculcat perniciosius, quo apud indoctos occultat studiosius. Quod Viri-Frater *Walenburgii*

F

chii

*chii in schediasmate, ubi Ecclesia Christi
 stifierit ante Lutherum, in præludio adversus
 Lutheranos in genere immeritò scripse-
 runt, id meritò ad ipsum Erbermannum
 verbis nonnihil mutatis applicamus. Ha-
 beat eam laudem Virtus, quod fastu & maledi-
 centia alios quosvis facile superet: neque enim
 quemquam Evangelicorum existimamus con-
 tumeliis turbandum, maxime si legerit, quæ Er-
 bermannus totus maledicentia & virulentia
 contra D. Musæum scripsit. sed transeant
 hæc & alia. Lutheranos uti Scripturâ ex
 Fundamento proprii sensus & explicationis con-
 tra Keddium non immeritò D. Musæus
 vocavit puram putam calumniam & malitiosum
 Adversariorum figmentum. Idem reponere
 possemus Erbermanno, quando Ecclesiam
 nostram accusat, ac si pro verbo Dei pro-
 prium sensum & privatum vertiginis Spiritum
 obtrudat. Non nostra hæc est sententia,
 sed hæreticorum antiquiorum. Tertullia-
 nus adversus Hermogenem conquestus est
 cap. 19. illum occasionem sibi sumsisse quorundam
 verborum, ut hæreticis ferè mos est, simplicia
 quæq; torquere. Clemens Alexandr. Strom.
 7. quæritur, hæreticos è sacris literis decerpere
 quedam ἐκ τῶν ὑφ' αὐτῶν καὶ τὸ σῶμα τῆς θεολο-
 γίας*

λέας ὑπαγορεύει non ut contextus & corpus propheticæ requirit. Theodoretus inopusculi contra hæret. Tom. 2. opp. Athanas. ait, εὐς γυμνὸν πὶ ρητὸ. πρὸς τὴν ἰδίαν ἐγχείρησιν ἀπομνηδὲν τῆς οἰκείας ἀκολουθείας ἔλκειν πρὸς τὴν ἰδίαν καλασκευὴν, & τῇ δηλωμένῃ διανοίᾳ δυλεύοντες, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἰδίαν κακοτεχνίαν τὰς συλλαβὰς βιάζοντες: nudum aliquod effatum ad proprium scopum à serie contextus genuina reselectum ad firmanda propria trahere, non ipsos se subjicientes manifesto sensui, sed ad proprii ingenii artem malitiosam syllabas rapientes. *Cornelius à Lapide comm. in 2. Petr. I. 20.* Videtur S. Petrus perstringere Simonianos & Gnosticos, qui ad libitum sacram scripturam exponebant, & ad suas phantasias ac errores detorquebant. *Lorinus in loc. cit.* Inter hæreses unam Damascenus recenset Parermeneutarum, qui arbitrati suo scripturas interpretarentur, cum tamen laborarent imperitia & inscitia judicandi.

§. 26.

Bellarminus lib. 1. de verbo Dei contra privatam Spiritus revelationem, quam jactant Anabaptistæ, ita disputat, ut simul nostram de interno testimonio ibidem haud obscure perstringat cap. 1. 2. 3. Clarius

F 2

in

in sua controversiarum Bellarmini defensione Jacobus Gretserus col. 25. Spiritus ille vester, ait, quem vos Protestantes jactatis, nihil differt à Spiritu Libertino aut Sovenckfeldiano, nisi quod ille se, ut turpitudinem suam velet, scripturæ testimoniis, quasi vestimentis, tegit: Iste autem scripturam, ut aperte, ita prorsus inverecundè rejicit. Cetera pares sunt ac gemelli. Et infra col. 33. Certè omnia, quæ toto hoc capite Bellarminus optimè differit, Calvinianum quoque & Lutheranum Spiritum confodiunt: licet ipsi jactent esse spiritum sanctum. At insolens gloriatio non efficit ex spiritu malo & Diabolico spiritum sanctum; alioqui etiam Libertinorum spiritus esset Spiritus sanctus, cum eque impotenter de spiritu gloriantur ac Lutherani & Calviniani. Calumniosè. Spiritum sanctum cum verbo prædicato, lecto, audito, specialiter concurrere, eoque ultra communem alterius cujusque doctrinæ sortem elevato hominum animos supernaturaliter percellere, ut à Deo profectum esse ex efficaci illius motione in semetipsis experiantur, abunde demonstravimus in Matæologia Labadiana Cap. I. pag. 83. seq. ubi simul, quid hic sentiant Anabaptistæ, David Joristæ, Sovenckfeldiani, Weigeliani, Sociniani, Arminiani, Novelli Propheta, Quackeri Labadiani, late

latè exposuimus. Addimus illa, quæ ha-
 bet *Gregorius M. homilia XXX. in Evange-*
lia: Nisi Spiritus cordi adsit audientis, ociosus est
sermo Doctoris - Nisi intus sit, qui doceat, Do-
ctoris lingua exterius in vacuum laborat. Con-
 fer Eundem lib. *XXIX. Moralium cap.*
XIII. De eodem Divino testimonio,
 quod habet fidelis in seipso (ut ait *Johan-*
nes I. epist. V. Comm. 6. 10.) etiam *Augusti-*
nus loquitur concione de gestis cum *Eme-*
rito, ubi, Nos, inquit, aurem forinsecus per-
cutimus, Deus novit intrinsecus loqui. Qui-
 bus gemina sunt, quæ habet *Idem* in *Evangelium*
Johannis tract. III. Melius illud di-
cit qui intus habitat, quam qui foris clamat. Et
 tract. *XXVI. Quid faciunt homines forinsecus*
annunciantes? quid facio modo ego cum loquor?
strepitum verborum ingero auribus vestris. Nisi
ergo revelet ille, qui intus est, quid dico? quid
loquor? Eodem modo lib. *I. de peccator.*
meritis cap. XXV. Audit homo dicen-
 tem vel hominem vel Angelum, sed ut
 sentiat & cognoscat verum esse, quod di-
 citur, illo lumine intus mens ejus adiper-
 gitur, quod æternum manet, quod etiam
 in tenebris lucet. Non male *Nicol. Serarius*
 (quem jubat *Germaniæ Ecclesiæ* in ipsis suis

Annal. b. vocat *Card. Baronius* ad an. 1126.
 n. 18.) prolegomen. *Biblicor. cap. VII.*
quæst. V. Deus, inquit, in omni actu, quo sa-
crarum literarum creditur auctoritas, cuilibet in
corde privatim testimonium de autho-
ritate illa perhibet. Stanislaus Hosius, Car-
 dinalis, Episcopus Varmiensis, qui Tri-
 dentinæ Synodo, una cum aliis Cardinali-
 bus, usq; ad finem ejus, Legatus præfuit,
 Vir, si *Possentino* credimus, summæ integri-
 tatis, sinceritatis & verè doctus, imo si ipsi
Bellarmino, Vir æterna memoria dignus)
 confessione fidei Synodi Petricoviensis no-
 mine scripta cap. XVI inquit : Nos liben-
 ter concedimus, accipienda esse Evangelia, ut verba
Dei intus docentis & revelantis, neq; credendum,
illis esse, nisi propter Dei vocem intus loquentis.
 Ex quibus patet, ne utiquam Spiritum à
 nobis jactari, qui nihil differat à Spiritu *Li-*
bertino aut Svvenfeldiano, cum doctrina de
 convictione sac. literarum interna non sit
 fanatica. Contra inter Pontificios *fana-*
rium grassari ostendit pluribus *D. Gerbar-*
dus, Tom. VI. LL. CC. de minist. Eccles. c. 6.
 sect. I. §. 252. Addit *D. Dorscheus* in *Hodog.*
Cath. cap. II. §. 147. pag. 505. Svvenfel-
dianum plane discrimen, quod R. Bellarmi-

nus lib. 1. de gr. & lib arb. cap. 13. §. 3. habet,
 dum ait : *Multum omnino interest, inter gra-*
tiam internæ suasionis & concionem externam :
 (verbi Divini explicatoriam seu recitatori-
 am & lectionem.) *Nam concio externa ad-*
movetur auribus corporis, concio interna auribus
cordis. Concio externa solum proponit objectum,
sed non affundit lumen menti ad illud cognoscen-
dum, neq; aspirat affectum ad illud dirigendum,
at interna Divina suasio aliquando proponit obje-
ctum, quod est illi commune cum externa, sæpius
autem utitur externa ut instrumento, semper au-
tem lumen affundit & afflat initium bonæ volun-
tatis, quod est quasi semen, unde postea oritur
fructus voluntatis perfectæ & deliberatæ. Quam-
vis autem proponere objectum per se non ad Spiri-
tum, sed ad literam pertineat, tamen ad gratiam
pertinet, ut ea lectio vel concio occurrat, quæ ac-
commoda hominis ingenio, præsertim si accedat
internus Doctor, qui aperiat cor intendere his,
quæ audiuntur aut leguntur. Deniq; gratia in-
terna non solum excitat per illustrationem, &
excitationem, seu aspirationem boni desiderii,
sed etiam adjuvat voluntatem, eiq; cooperatur
etiam physicè ad eliciendum actum voluntatis de-
liberata: quanquam gratia magis dicitur effi-
cax ex illa excitatione quæ propriè vocatio dici
solet, quam ex cooperatione physica. Videmus,
subjungit, D. Dorscheus, quomodo Suvenc-

feldi partes agat *Bellarminus*. Nihil est, quod hic *Svencfeldius* improbaverit. Scilicet, *Verbum Dei scriptum & prædicatum, admoveri tantum auribus, solum proponere obiectum, non autem attingere mentem, non communicare lumen, non accommodare legentium vel audientium cordibus, quæ proponit, non semper adesse ex parte Dei animum convertendi & ad salutis participationem promovendi: Esse autem aliud aliquod verbum internum, absconditum, particulari aut potius singulari Dei dispensatione communicabile, quo Deus in paucorum, quibus verbum proponitur, corda agit, mentes penetrat, tenebras pervadit, ut lumen infundatur, affletur initium bonæ voluntatis, excitetur desiderium bonum & potentiæ rationales in universum in Deum dirigantur.* Hoc *Bellarminus* cap. XII. præcedente §. 16. vocat, *vocationem altam atq; secretam.* *Vides, inquit, gratiam Dei efficacem, quæ infidelium corda convertit & voluntatem bonam operatur in nobis, esse vocationem altam atq; secretam, quæ sensum internum, id est, mentem agit atq; illi persuadet, ut sensum doctrinæ, quæ sibi prædicatur, accommodet.*

§. 27.

Deinde non ex privato sensu vel præcon-

conceptis opinionibus, sed ex ipsius scripturæ contextu, antecedentium & consequentium collatione, verborum proprietate & locorum parallelorum studiosa examinatione, secundum ipsam scripturam & fidei analogiam, sensum ex scriptura eruimus. Hoc quando facimus, *pro verbo Dei minimè proprium sensum & privatam vertiginis spiritum obtrudimus.* Nulla expositio scripturæ fieri debet *propria interpretatione*, hoc est, proprio ingenio sit excogitata. Talem, refellit S. Petrus 2. epist. I. 20. ubi in specie illam rejicit *ιδίαν ἐπίλυσιν*, quæ fit autoritate & impulsu proprio, ex causa privata, sine privato, instinctu ac fictione privata *ἄτερ γραφῶν*. Potest quidem *ἐπίλυσις* fieri ab una persona; sed cavendum, ne fiat ex corruptis illius personæ principiis, verum ex *ιδίῳ χάρισματι* per Spiritum S. *διαίρεθ' ἰδίᾳ ἐκάστω καθὼς βέβηκε* I. Cor. XII. 11. & *καὶ ἀναλογίαν πίστεως* Rom. XII. 6. Potest etiam unusquisq; esse Judex dogmatum, sed attendendum ne Spiritum suum quisque sequatur, verum ut Spiritus S. in scripturis proposito judicio attendat, & ad ejus tenorem omnia examinet, juxta Paulum 1. Thess. V. 21. *Ju-*
bet

bet Salvator *scrutari scripturas* Joh. V. 39. non solum Judæos, sed omnes illos, qui testimonium fidei de Christo requirunt, quiq; vitā æternam obtinere volunt, non repugnante Bellarmino lib. 1. de V. D. c. 3. *primum si res ita se habet, inquit, & nihil ad nos S. litera pertinent, cur ipse Christus ait Joh. V. Scrutamini scripturas? Cur Paul. tot lit. scripsit? Cur 1. Tim. 4. discipulum monuit, ut lectioni operam daret.* Sic fuerunt Berrhoenses τὸ καὶ δ' ἡμεῖς ἐν ἀνακρίνωντες, an ea, quæ Paulus prædicabat, ita sese haberent, Act. XVII. II. Chrysoſt. h. l. expendit emphasin vocabuli ἔχαιπλως, inquit, ἀλλὰ μετ' ἀκριβείας ἀνιρεύνων τὰς γραφὰς τῶν γὰρ ἐστὶ τὸ ἀνιρεύνειν, βελομένοι ἀπ' αὐτῶν πληροφορείαν μάλλον πλείων πάθος λαβεῖν. Non simpliciter, sed cum diligentia scrutabantur scripturas: Hoc enim sibi vult illud, dijudicabāt. Volebant enim à seipsis plenā persuasionem comparare de passione. Idē homil. XIII. in 2. Cor. Quomodo non absurdum, eos, qui de pecuniis agunt, aliis non credere, sed numero calculoq; committere, qui autem de rebus judicandis, aliorum sententiis simpliciter distrahi? Maxime cum in promptu habeant omnium rerum exactam trutinam & gramma & regulam, Divinarum rerū sententiam. Quamobrem ab omnibus vobis postulo, ut omisso quid cuiq; videatur de rebus, omnia è Divinis scripturis sciscitemini. Hinc Apostolus scribit Corinthiis 1. epist. X. 15. uti peritis loquor, iudicate vos, quod ajo: Thes-
sa-

salonicensibus i. epist. V. 22. *Explorate omnia, quod bonum est, tenere : aliisque fidelibus precatur, ut charitas eorum magis redundaret in cognitione & omni sensu; ut dignoscerent quae discrepant, Phil. I. 9.* Hæc omnia bene observans *Cyrillus Hierosolymitanus* non solum tale iudicium discretivum privatum omnibus fidelibus, sed & unicuique suorum Catechumenorum tribuit, quando Cateches. XII. eum sic alloquitur: *Non attende meis commentis (commentariis) posses enim forte decipi, sed nisi Prophetarum de singulis acceperis testimonium, ne credas assertionibus.* Conf. *Augustin.* lib. XIII. Confess. c. 23. Tom. I. Frustra vociferantur Romanenses nos officium Pastorum & Auditorum confundere. Post reliquos *Valerian M.* in iudicio de A catholicorum & Catholic. regula credendi Nostris impingit quasi doceamus quemlibet & quamlibet posse ac debere iudicare ex sacro textu lecto vel audito, etiam totius Ecclesie doctrinam de essentialibus fidei, utrum concordet aut discor det à Sacro textu. Vide præfat. priorè & poster. responsionè ad D. *Jac. Martini* c. XXI. lib. IV. c. XI. lib. VIII. cap. XXXII. XLI. *Schefflerus* part. I. causar. fundat. temerè scribit p. 86. *Nostram Ecclesi. nullo constare ordine, & quoad Regimen Ecclesiast. succumbere Gentilibus.* Sed hic disting. inter iudiciū ἐξουσιάζων ἢ ἀεφφητικόν

quod non nisi doctorum est 1. Cor. XII. 10.
 & *δοκίμασιν* quod Auditoribus quoque
 competit. Quo admissio non tollitur ordo
 ministerii Ecclesiastici, cum iudicium *θε-*
φητικόν Pastoribus Ecclesiae juxta doctri-
 nam Spiritus S. salvum maneat. Omnes
 tenemus quærere regnum Dei & iustitiam
 eius in sacris literis, quilibet tamen *καὶ ἰδίαν*
δωρεάν & talenta à Domino distributa;
 Interim recte Doctores ac Ecclesiae Pasto-
 res collatis sententiis ad normam sacrarum
 literarum controversias decidunt, articu-
 los fidei determinant, definiunt, suis tamē
 sententiis nullius fidei dominantur, sed
 aliis Prophetis eas subjiciunt. Plura in
 hanc sententiam allata in ostens. *de Carolo M.*
tit. ultimo §. 59. pag. 1054. seq.

§. 28.

Porro ipsi Papistæ viderint, annon
pro verbo Dei proprium sensum & privatum
 Pontificis Romani spiritum nobis obtrudant.
 Quamquam enim ad scripturas sacras &
 Verbum Dei ut omnium controversiarum
 unicam & infallibilem normam identidem
 provocent, attamen eo tantum sensu eam
 in.

intelligendam contendunt, quo ab Ecclesia, infallibili ejus interprete, explicatur. Ideo dicit *Bellarminus* lib. III. de V. D. cap. III. *Judicem veri sensus Scripturae, & omnium controversiarum esse Ecclesiam.* Et lib. III. de Eccl. c. x. *Scripturae traditiones & omnia planè dogmata ex testimonio Ecclesiae pendent.* Et licet quidam scripturam dicant *normam*, id tamen non concedunt, nisi in quantum illa juxta mentem Ecclesiae Catholicae explicatur, id est, *secundum sensum, quem tenuit & tenet sancta Mater Ecclesia, cujus est judicare de vero sensu & interpretatione Scripturarum* S. ut habet Concilium Tridentinum sess. IV. Per Ecclesiam autem non *primitivam* illam Apostolicam, sed *successivam & modernam* suam notant. *Gordonus Huntlaus* Tom. I. controvers. 2. de Ecclesia cap. 15. *Constat scripturam Canonicam suum robur & auctoritatem accepisse, non ab approbatione primitivae Ecclesiae, sed potius ab approbatione subsequenter, imò etiam praesentis Ecclesiae.* *Bellarminus* lib. 2. de Sacramentis cap. 25. §. ult. *Omnium Conciliorum veterum & omnium dogmatum firmitas pendet ab auctoritate praesentis Ecclesiae.* *Stapletonus* lib. 9 princip. doctrinal. c. 12. & 13. reprehendit *Thomam Waldensem &*

Jo-

Job. Driedonem, quod eam Ecclesiã intelligant, quæ fuit temporibus Apostolorum. Deinde non ipsam Ecclesiã Catholicã sive Syntheticam sive Representativam in Patribus aut Conciliis, sed unum Pontificem Romanum designant, in quo solo Ecclesiã subjective & virtualiter residere dicunt. Id quod probatum propria ipsorum exomologesis, quã sine æqualeis edunt Gregorius de Valentia Tom. 3. comment. in Thomam disp. 1. q. 1. punct. 1. §. 6. Nomine Ecclesiæ intelligimus ejus Caput, id est, Romanum Pontificem. Gretserus Tom. 1. defens. Bellarmini lib. 3. c. 10. Per Ecclesiam, quando Ecclesiam, dicimus esse omnium controversiarum Judicem, intelligimus Pontificem Romanum, qui pro tempore præsens naviculam militantis Ecclesiæ moderatur & gubernat. Tum ultima Ecclesiæ suæ analysis. Nam cum quæritur, an nomine Ecclesiæ intelligant Ecclesiam materialem seu concretivam, quam vocant, h. e. totum cœtum fidelium, doctoribus pariter & Auditoribus constantem, an vero Ecclesiam formalem seu abstractivam h. e. cœtum duntaxat Docentium? respondent: Non omnes de Ecclesia, sed ii, ad quos pertinet, sicut si scribitur ad aliquam Academiam ut examinet aliquem librum, non significatur, ut detur examinendus omnibus hominibus illius A-

*ademia, sed tantum Doctoribus ejus Facultatis, de qua liber ille tractat, Bellarminus lib. 3. de V.D. cap. 10. Respons. ad 11. arg. Confer ibidem cap. 3. §. Tota igitur. Et lib. 7. de Concil. cap. 2. §. Ex his, Cum porro quæritur de Doctoribus sive singulis seorsim, sive universis conjunctim? respondent de patribus quidem: Si Pontifex tanquam Pater ab omnibus honoratur, non habet ipse ul-
 los in Ecclesia Patres, sed omnes Filios: quid vero mirum est, si non Pater Filiis, sed Filii Patri suo subjiciantur? Papa nec Patribus, nec eorum canonibus cogipotes, Bellarminus lib. 2. de Pontif. Rom. cap. 27. §. ultimo. Ego plus uni summo Pontifici crederem in his que fidei mysteria tangunt, quam mille Augustini, Hieronymi, Gregoriis, ne dicam Richardis, Scotis, Wilhelmis, Cornelius Mus-
 sus concion. in Rom. XIV. De conciliis autem: Non tribuit Concilium infallibilitatem Pontifici, sed à Pontifice habet Concilium, ut sit certum & firmum, Waddingus legat. Hispan. pag. 286. Tota firmitas Conciliorum legitime est à Pontifice, non partim à Pontifice, partim à Concilio Bellarminus lib. 4. de Pontif. Rom. cap. 3. §. respondent. Habent quidem Concilia, tam generalia, quam
 par-*

particularia iudicium de Controversiis Religionis, sed illud iudicium tum demum est firmum & ratum cum accesserit summi Pontificis confirmatio, proinde ultimum iudicium est summi Pontificis, Bellarminus lib. IV. de Rom. Pont. cap. I. Et Cap. II. certissimam & asserendam illam sententiam ait, quæ statuit, ipsam infallibilitatem non esse in cœtu Consiliariorum (hoc est Cardinalium) vel in Concilio Episcoporum, sed in Solo Pontifice. Atq; in hunc solum Spiritum scripturas S. rectè interpretandi & controversias fidei infallibiliter dirimendi à Petro derivatum esse, asserunt. Tota quæstio in eo posita est, ait rursus Bellarminus lib. III. de V. D. cap. III. ubi sit iste Spiritus. Nos enim existimamus hunc Spiritum, etsi multis privatis hominibus sæpe conceditur, tamen certò inveniri in Ecclesia, id est, in Concilio Episcoporum, confirmato à summo Ecclesie totius Pastore, sive in summo Pastore cum Concilio aliorum Pastorum. Ad scripturæ verò interpretationem frustra provocari: Nec enim in ipsa, sed aliunde quærendum esse Spiritum dei, à quo scripturarum intelligentia peti & subministrari debeat: Cumque varios sensus admittat, dicere tamen ipsam non posse quis sit verus, ait Bellarminus ubi supra; quia

quin eo pacto hominibus solummodo imponi, fieriq; uti misâ Ecclesiâ ex sola scriptura veram ejus intelligentiam petant, sicut conqueritur *Stapletonus* lib. II. princ. fid. cap. II. *Doctrina illa Lutheranorum, quod scripturarum intelligentia ex ipso scripturarum diligenti usu & lectione sit, infinitis hominibus imposuit, fecitq; ut contemptis Patribus & universa Ecclesiâ, ex solis scriptoris scripturarum intelligentiam quarerent.* Et iterum: *Spiritus Dei, à quo scripturarum intelligentia peti & subministrari debet, non est in ipsis scripturis querendus, sed aliunde habendus, ut eo munitus quis scripturas intelligat.* Plura testimonia allegavimus in ostensione de *Carolo Magno* tit. ult. §. 15. pag. 814. seq.

§. 29.

Quamvis autem mirum in modum ita se macerent Papistæ in explicanda voce Ecclesiæ, multasque excogitent distinctiones inter Ecclesiam materiale seu concretivam & formalem seu abstractivam, vel ut alii loquuntur, repræsentativam; inter repræsentationem, quæ fit per unam personam & quæ per plures; inter hos vel separatim spectatos, vel in

G

Con-

Concilio congregatos, ultima tamen resolutio ab illis fit in Pontificem Romanum, Christi Vicarium & totius Ecclesiae caput. De Eodem novissimè Laurentius à Dript supra pag. 46. citatus in antidecalogo talem ponit assertionem art. V. pag. 261. *Summum Pontificem pro capite Ecclesiae Vicario Christi & successore Petri, penes quem sit suprema potestas solvendi & ligandi in caelo & in terra, & à quo, ut à fonte ad alios derivetur, agnoscunt omnes Catholici, nec est, qui ante adventum pratenforum Ecclesiae re-vel potius deformatorem id in dubium vocarit, nisi heretici.* Verum Pontificis Romani primatui jam olim ab Ecclesiis Africanis, Aegyptiacis, Gallicis, Mediolanensi, Aquilejensi, Ravenatensi, Rhemensi, Waldensi, Graecis iisque conjunctis Orientalibus, Asiaticis, Syriacis, Macedonicis, Mæsicis, Walachicis, Ruthenicis, Moscoviticis &c. acriter fuisse contradictum, jam dudum fuit demonstratum. Vide *Matthiam Flacium* in Catalogo Testium veritatis, *Marcum Antonium de Dominis* lib. IV. de Republ. Eccles. cap. 8. pag. 643. seq. Afferimus primatum Pontificis Rom. nec in Sacro Codice, nec in ullo Concilio

generali probato fundari. Non in
 Sacro Codice. Hoc liberaliter con-
 cessit *Valerianus Magnus* Mediolanensis Ca-
 pucinus ipsusq; *Agasitai* Rheinfelsæ Act.
 2. die 7. Decemb. A. C. 1651. in collo-
 quio cum DD. Theologis Giffensibus habito,
 quando inquit : Quoniam vero Tua Celsitu-
 do postulat à nobis, sibi confirmari Primatum
 Romani Pontificis, siquidem eo concesso, securi
 communicemus in fide cum illo, candide fatemur,
 non extare argumentum catholicum ex sacro textu,
 quod inferat hanc thesin à nobis positam in prima
 actione, scilicet post etatem D. Petri Pontifices
 Romanos ejus successores habere auctoritatem in-
 fallibilem in proponenda & declaranda universæ
 Ecclesie, ex cathedra, doctrinâ fidei Christiana ;
 & jurisdictionem segregandi à cœtu fidelium eos
 omnes, qui contumaciter eam pernegant. Item
 Act. 5. die 9. Decemb. Nos denuo fate-
 mur, sacrum textum nullam facere mentionem
 Romani Pontificis, & supremos Judices Ecclesia-
 sticos in suis Definitionibus, quas nos sciamus,
 non tribuere Romano Pontifici, definienti ex ca-
 thedra expressam infallibilitatem. Amplissi-
 mam sanè victoriæ materiam præbet Lu-
 theranis hæc *Valeriani* confessio. Pœana
 canite Evangelici. Debellatum est. Fra-
 tres

eres *Walenburchii* in exam. princip. fidei
 controv. VII. pag. 394. *juris quidem Di-*
vini esse dicunt, quod aliquis succedat Petro,
quod autem Romanus Pontifex sit successor Pe-
tri, non dicunt haberi per Scripturam, sed per
traditionem. Qui & pag. 413. cum eo non
contendere se velle ajunt, qui sustinet, non
esse Fide credendum, sed moralem sufficere certitu-
dinem, quod qui jam sedem Romanam tenet, sit
Petri successor. Verum si per scripturam
quæsitum hoc haberi nequit, nec Fide cre-
dendum, utiq; ad quæstiones fidei non erit
referendum. Nonne Pontificem Ro-
manum esse visibile caput universæ Ec-
clesiæ in terra militantis, jure Divino &
ab ipso Christo constitutum, cum autori-
tate res fidei infallibiliter determinandi &
definiendi, apud Papistas primum & præ-
cipuum dogma est, & cæterorum creden-
dorum Fundamentum? Scribit sane Bel-
larminus præfatione in libros de Pontifice
Romano: Etenim de qua re agitur, cum
de primatu Pontificis agitur? Brevissimè
dicam, de summa rei Christianæ. Id e-
nim queritur, debeatne Ecclesia diutius
consistere, an vero dissolvi & concidere.
Quid enim aliud est quærere, an oporteat
 ab

ab ædificio Fundamentum remove, à grege Pastorem, ab exercitu Imperatorem, solem ab astris, caput à corpore, quam an oporteat ædificium ruere, gregem dissipari, exercitum fundi, sidera obscurari, corpus jacere. Ita *Bellarminus*.

§. 30.

Asserimus *secundò* primatum Pontificis Romani non fundari in ullo Concilio generali probato. Concilium œcumenicum primum Nicænum canone sexto in hunc modum sancit: *Antiqui mores servantur, qui sunt in Aegypto, Libya & Pentapoli, ut Alexandrinus Episcopus horum omnium habeat potestatem, quandoquidem & Episcopo Romano est consuetum, nempe ut vicinarum Urbis provinciarum Episcopos ordinet, & in eos ipsos ἐπισκοπήν excerceat. Similiter & in Antiochia & in aliis provinciis privilegia, dignitates & jura servantur Ecclesiis.* Manifestum satis hoc canone Romanam sedem suis limitibus includi, extra quos ei egredi non liceat, & æquari duabus aliis tunc Patriarchalibus sedibus, Alexandrinæ & Antiochenæ. Concilium œcume-

nicum secundum Constantinopolitanum itidem nullum Papatum universalem agnoscit, sed Constantinopolitanum in omnibus Romano æquat, quando canone tertio ita ponit: *Constantinopolitanus Episcopus habeat priores honoris partes post Romanum Episcopum, eo quod sit ipsa nova Roma.* Concedit nimirum Constantinopolitano τὸ πρεσβεῖα τῆς Ἱερῆς & addit causam διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν νέαν Ῥώμην. Hunc canonem recipiunt & probant Patres Chalcedonensis œcumenici quarti Concilii, ubi ita statuunt & definiunt canone XXIIIX. *Sanctorum Patrum decreta ubiq; sequentes, & Canonem, qui nuper lectus est, centum & viginti Dei amantissimorum Episcoporum agnoscetes, eadem quoq; & nos decernimus ac statuimus de privilegiis sanctissime Ecclesie Constantinopolis novæ Romæ. Etenim antiquæ Romæ throno, quod urbs illa imperaret, jure Patres privilegia tribuerunt, recte judicantes urbem, qua & imperio & senatu honorata sit, & equalibus cum antiquissima Regia Roma privilegiis fruatur, etiam in rebus Ecclesiasticis non secus ac illam extolli ac magnifieri, secundam post illam existentem. Nihil obstat Leonem per Legatos suos contradixisse. Nobis enim sufficit, Canonem ex illo tempore firmo stetit*

tisse talo. Res tunc & postmodum in eo statu mansit, quem urbium dignitas & ordo requirebat & Patres Chalcedonenses confirmaverant. Quæ hic à Theodor. Balsamone, Bellarmino, Baronio aliisque objiciuntur, jam repetere ac refellere nolumus.

§. 31.

Sed ne gratis hæc de proprio sensu & privato spiritu dixisse videatur Erbermannus contra D. Musæum aliosque Lutheranos sequentia subjungit: Quia huc tandem lis universa Lutheranos inter & P. Keddium ceterosque Catholicos devoluta est, si Vir es, Musæe, hic pedem fige cum contribulibus tuis, & candidè quod res est, effare. Nunquid primarius fundamentalis articulus juxta vos est ille de Justificatione ex Fide speciali sine operibus ullis? Annuis opinor; & qui posses aliter, cum Protestantes passim illum appellant sumam, Cardinem, animam fidei, prorâ & puppim Christianitatis & Lutherus ipse omnium maximum? Jam vero si Augustane Confessioni artic. XX. credimus, doctrina de Fide, quam esse oportet in Ecclesia præcipuam, tamdiu jacuit ignota, quemadmodum fateri omnes necesse est, de fidei justitia altissimum fuisse silentium &c. *Quam-*

diu autem ita jacuerit ignota audiatur ipse Lu-
 therus, qui lib. de summa mandatorum Dei
 aperte pronunciat, se neminem scire, qui de
 Fide & operibus recte judicare potuerit,
 exceptis Apostolis (imo etiam S. Jacobo exce-
 pto). In cæteris libris id nequaquam inve-
 niri, ita ut mirum non sit, eam doctrinam
 nostris temporibus ita perisse & extinctã
 fuisse. Quid porro hinc conficiatur, nemo nisi
 cæcus non videt. Nimirum articulus ille præci-
 pius sub specie puri Evangelii & Verbi Divini non
 est nisi proprius Lutheri sensus XV° seculis ignotus,
 quem ipse violentè verbis scripturæ S. affingit;
 cum potius Scriptura S. verbis apertissimis con-
 trarium asserat Jacob. II. 24. Videtis, in-
 quit Apostolus, quoniam ex operibus ju-
 stificatur homo, & non ex Fide tantum.
 Hunc ergo fuisse privatum sensum Lutheri nemo
 negaverit, nisi eundem mentitum esse fateatur.
 Cum vero fuerit iste privatus Lutheri sensus seu
 occultum Spiritus testimonium in hoc principa-
 li articulo, nunquid idem merito judicamus de
 cæteris articulis, in quibus à Catholica Ecclesia dis-
 sensit. Hucusq; Jesuita. Sed hæc nondum
 evincunt Lutheranos pro Verbo Dei proprium
 sensum & privatum vertiginis Spiritum obtrudere.
 Agnoscimus articulum de Justificatione esse
 ἀκρόπολιν confessionis Insolis Evangelicæ.

pro cuius veritate ad mortem usq; decertandum est,
 Sirac. IV. 33. 34. unde tot & tanta ejus-
 dem encomia dimanarunt, qua passim in
 B. Lutheri scriptis aliisque nostris libellis
 symbolicis occurrunt, quorum cumulum
 adduximus in *Matæologia Labadiana* Cap. IV.
 pag. 248. seqq. Hæc causa est, cur Diabo-
 lus hanc doctrinam à primis incunabulis
 tam variè artibus petierit suis. Hæc cau-
 sa, cur S. Apostoli, *tum* viva vocis præco-
 nio, *tum* divinis scriptis epistolis, *tum* primà
 Novi Testamenti synodo Hierosolymis ce-
 lebrata, ab impostorum corruptelis tanta
 vigilantia asseruerint. Hæc causa cur Be-
 atus *Lutherus* reformationis initium inde
 capesseret. Porro agnoscimus doctrinam
 de Fide justificante diu jacuisse ignotam,
 in Papatu, quà tali, sed non in tota
 Ecclesia. Tam de doctrina, quam
 moribus Sacerdotum Papisticorum lu-
 culentum habemus testimonium Me-
 tropolitani Concionatoris *Johannis Feri*,
 qui ex omni parte eos æquat *Phariseis*,
docentibus mandata hominum, & neglecta Fide
& charitate, propter quæ externa instituta sunt, solis

externis gloriantibus, id quod non uni & alteri ille tribuit, sed ait, Exemplificandum per singula, annon constitutiones Ecclesiastica plerumque preceptis Divinis equentur, imo praeferantur, annon Majores conscientiae formentur propter illas, quam propter transgressionem preceptorum Dei &c. quæ latè persequitur in cap. XV. Matth. Consentit Albertus Piggus cont. 2. de fid. & just. Dissimulare, ait, non possumus hanc vel primam doctrinæ Christianæ partem (de justificatione) obscuratam magis, quam illustratam à scholasticis, spinosis plerisque questionibus & definitionibus, secundum quas nonnulli magno supercilio primam in omnibus auctoritatem sibi arrogantes & de omnibus facile pronunciantes, fortassis etiam nostram hanc damnarent sententiam, quâ propriam & quæ ex suis operibus esset coram Deo justitiam derogamus omnibus Adæ Filiis & docuimus unâ Dei in Christo nos niti posse justitiâ, unâ illâ justos coram Deo, destitutos propriâ, nisi hoc ipsum astruxissemus aliquantò diligentius.

§. 32.

Hoc quoq; observavit Noster Lutherus variis in locis. Locus ab Erbermanno citatus extat Tom. II. Jen. German. de summa præcepti Dei, ut & de abusu legis ex I. Tim. I. pag. 476. atq; ita habet: Ego ne-

neminem novi, qui recte de operibus & Fide judicare potuerit, præter Apostolos, qui ad id electi erant, ut illud ipsum purè docerent & doctrinæ huius Fundamentū ponerent. In aliis illud libris non reperitur. Ut mirum non sit, hoc nostro tempore adeo periisse & extinctam esse illam. *Idem in Comment. in Galat. cap. IV. pag. 30.* Hoc dico pro confutanda Sophistarum & Monachorum perniciosa doctrina, quæ docuerunt & statuerunt, videlicet: Neminem certò posse scire, etiamsi pro virili sua bene operetur, & inculpate vivat, utrū in gratia sit? Et ista sententia vulgatissima & receptissima fuit principium & articulus quidam fidei in toto Papatu, quo doctrinam fidei prorsus obruerunt, fidem evertèrunt, conscientias perturbârunt, Christum ex Ecclesia sustulerunt, omnia beneficia & dona Spirit. S. obscurârunt & abnegarunt, verum cultum Dei abrogarunt, idololatriam, contemptum & blasphemiam in cordibus hominum erexerunt. Nam qui de voluntate Dei erga se dubitat, & non certo statuit se esse in gratia, is non potest credere, se habere remissionem peccatorum, se Deo curæ esse, se posse salvari.

Au-

Augustana Confessio artic. XX. ante finem : Hanc doctrinam scil. de gratuita justificatione hominis per fidem sine ullis legis operibus, obruerunt olim horribiliter quædam absurda persuasiones, in quibus indocti citra auctoritatem scripturæ & veteris Ecclesiæ, finxerunt homines legi Dei satisfacere : Item justos esse propter legis impletionem &c. & Monachos perfectos esse, & ampliora & præstantiora opera præstare, quam lex Dei flagitat, interim altissimum silentium erat, quo modo Fide apprehendendus sit mediator Christus, sed jubebant dubitare aut confidere propriis operibus. Ex quibus B. Lutheri aliorumq; Protestantium verbis patet, doctrinam illam de gratuita justificatione per fidem in Christum Jesum sine ullis legis operibus perspicuè extare in scriptis Evangelistarum & Apostolorum, qui Fundamentum illius posuerunt, eamque purè docuerunt. Qui ergo Jesuita ex hisce Protestantium testimoniis evincere potest, Lutheri illam doctrinam ante Lutherum plane non extitisse? Imo extitit etiam doctrina ista in ipsa Romano-Catholica Ecclesia, ut ut tum dogma de justificatione hominis per inhærentem renovationem,
legis

legis impletionem & opera meritoria *vulgarissime & communissime* in publico sonuerunt. Pastores enim temporibus illis adsveterant ad inculcanda opera, non tam ea, quæ à Deo mandata, quam quæ hominum superstitione inventa sunt, qualia sunt *certaine feria, certa jejunia, fraternitates, peregrinationes, cultus sanctorum, rosaria, monachatus & id genus inutilia opera* alia, ut Confessio artic. XX. vocat, ad quæ conscientias miseris, ut remissionem peccatorum impetrarent, remittebant. Et si dicendum quod res est, non loquitur Lutherus libro *de summa mandatorum Dei* de ipso articulo Justificationis per Fidem in Christum sine operibus ullis, sed de natura fidei & operum, & utrorumq; discrimine, ceu integra ejus verba satis superq; docent. Non dicit neminem fuisse, sed saltem se neminem scire, sibi non constare, quod post Apostolos, quisquam argumentum hoc in scriptis publicis ex instituto & accuratè pertractaverit. Ex qua assertione neutiquam sequitur *ipsum articulum de justificatione per Fidem in Christum sine operibus ullis quindecim anterioribus seculis fuisse ignotum.* Quin Lutherus ipse in epistola de interpretatione testatur

conceptis verbis, se non primum esse, qui docuerit hominem justificari solâ Fide sine operibus, sed hoc ipsum docuisse ante se Patres antiquissimos. Epistola extat Tomo V. Jenens. Germ. & verba, quæ huc spectant, sub finem ejus habent ita: Auch bin ichs nicht allein/ noch der erste/ der da sagt/ Allein der Glaube mache gerecht/ es hats für mir Ambrosius / Augustinus und viel andere gesagt/ und wer S. Paulum lesen und verstehen sol/ der muß wol so sagen/ und tan nicht anders/ seine Wort sind zu starck &c. Idem docet Confessio nostra Augustana art. cit. *Et ne quis, ait, cavillettur à nobis novam Pauli interpretationem excogitari, tota hæc causa habet testimonia Patrum. Nam Augustinus multis voluminibus defendit gratiam & justitiam fidei contra merita operum. Et similia docet Ambrosius de Vocatione gentium & alibi; Sic enim inquit de Vocatione gentium: Vilesceat redemptio sanguinis Christi, nec misericordia Dei humanorum operum prerogativa succumberet, si justificatio, que fit per gratiam, meritis precedentibus deberetur, ut non munus largientis, sed merces esset operantis.* Fidei liberandæ causa duo saltem allegantur Patres, cum pro hac sententia numero complures allegari potuissent.

S. 33.

Secundo à nato Salvatore seculo

audiatur primùm omnium S. Justinus qui in epistola ad *Dionnetum* (quæ Tom. 2. Bibl. Pat. habetur initio ante S. Martyris opera) ita differit: *Quid aliud peccata nostra tegere, quam Christi Iustitia? In quo alio nos iniqui & impii pro justis haberi possumus, quam in solo Dei Filio? O dulcem permutationem: O impervestigabile artificium; O beneficia expectationem omnem superantia, ut iniquitas quidem multorum in justo uno abscondatur, iustitia autem unius faciat, ut multi iniusti habeantur pro justis.*

Seculum tertium habet *Origenem*, qui lib. III. in epist. ad Rom. ad Capitis tertii illa verba: *Arbitramur enim justificari hominem per fidem sine operibus legis*, ita loquitur ex versione *S. Hieronymi* Tomo II. pag. 504. edit. Basil. 1571. vel Tomo III. fol. CLVII. a. b. prelo Ascensian. Paris. an. 1512. Dicit Apostolus *sufficere solius fidei justificationem ita, ut credens quis tantummodo iustificetur, etiamsi nihil ab eo operis fuerit expletum. Imminet igitur nobis, qui integram esse scripturam Apostoli conamur asserere & ordine sua cuncta constare, ut requiramus quis sine operibus sola Fide iustificatus sit.* *Quantum igitur ad*

exemplum pertinet, sufficere arbitror illum latro-
nem, qui cum Christo crucifixus, clamavit ei de cru-
ce: Domine Jesu memento mei cum ve-
neris in regnum tuum. Nec aliud quidquam
describitur boni operis ejus in Evangelis, sed pro
hac sola Fide ait ei Iesus: Amen dico tibi ho-
die mecum eris in paradiso. Apertus
nunc si videtur hujus latronis verba cause Aposto-
li Pauli, & dicamus ad Iudaeum. Ubi est ergo
gloriatio tua? Certum quia exclusa est; ex-
clusa autem non per legem operum, sed per legem
fidei. Per Fidem enim justificatus est hic latro
sine operibus legis, quia super hoc Dominus non re-
quisivit, quid prius operatus esset, nec expectavit,
quid operis, cum credidisset, expleret, sed sola con-
fessione justificatum, comitemq; sibi paradisum
ingressurus assumpsit. Sed & mulier illa, quae in
Evangelio secundum Lucam refertur, quia cum
cognovisset, quod Iesus recubuit in domo Pharisei,
attulit vas unguenti- ex nullo legis opere, sed pro
sola Fide ait ad eam remittuntur tibi peccata tua:
Et iterum; Fide tuate salutem fecit, vade in
pace. Sed & in multis Evangelii locis hoc ser-
mone usum legimus Salvatorem, ut credentis Fi-
dem causam esse dicat salutis ejus. Ex quibus o-
mnibus claret, quod recte arbitratur Apostolus,
justificari hominem per Fidem sine operi-
bus legis. Sed fortassis haec aliquis audiens re-
solvatur, & bene agendi negligentiam capiat, si-
quit

quidem ad iustificandum fides sola sufficiat. Ad quem dicemus, quia post iustificationem, si iniuste quis agat, sine dubio iustificationis gratiam spreuit. Neq; ob hoc quis accipit veniam peccatorum ut rursum sibi putet peccandi licentiam datam: indulgentia namque non futurorum sed praeceptorum criminum datur.

§. 34.

Quartum seculum, uti ferax est doctissimorum Virorum, ita etiam plura testimonia nobis suppeditat. Athanasius orat. i. contra Arianos Tom. I. pag. 132. edit. Comelin. Abraham Patriarcha, non morte ad coronam venit sed fide in Deum, aliq; item sancti, non effuso sanguine consummati sunt ἀλλὰ διὰ πίστεως ἐδικαιώθησαν sed per fidem iustificati sunt. Hilarius canone IIX. in Matth. pag. 280. edit. Basil. 1570. Mover Scribas in historia paralytici remissum ab homine peccatum. Hominem enim tantum in Iesu Christo contuebantur: & remissum ab eo, quod lex laxare non poterat; Fides enim sola iustificat. Basiliius homilia Ἐπι ταπεινοφροσύνης pag. 217. edit. Basil. 1551. Hec est enim perfecta ac integragloriatio in Deo, quando neq; ob iustitiam suam quis se jactat, sed novit quidem seipsum

H

ve-

vera iustitiae indignum esse, αἰσεί δὲ μόνῃ τῇ εἰς
 Χριστὸν δεικναιωμένον sola autem Fide in Christum
 justificatum. Gregorius Nazianzenus

oratione XXVI. quæ est de moderatio-
 ne in disputando pag. 458. edit. Paris. 1630.

Quid his divitiis compendiosius? Quid hoc bene-
 ficio facilius & promptius? Confiteri Jesum Christum,
 eumq; à morte ad vitam rediisse crede, & salutem
 consequeris, δικαιώσῃ μὲν ὃ καὶ τὸ πιστεῦσαι μόνον
 Etenim iustitia est quidem vel solum credere.

Ambrosius commentario in epist. Pau-

linas (Huic enim is vulgo tribuitur, licet
 fortè alterius sit) in cap. III. ad Roman.

pag. 42. edit. Colon. 1530. Iustificati sunt

gratis quia nihil operantes, nec vicem reddentes,
 sola Fide iustificati sunt, dono Dei. In cap. IV.

pag. 46. Quomodo ergo Iudei per opera legis

iustificari se putant iustificatione Abraha, cum
 videant Abraham non ex operibus legis, sed sola

Fide justificatum? Non ergo opus est lege, quando
 impius per solam fidem iustificatur apud Deum.

Et mox: Beatos dicit, de quibus hoc sanxit Deus,
 ut sine labore & aliqua observatione, sola fide iusti-

ficientur apud Deum. Et iterum pag. 47.

Manifestè beati sunt, quibus sine labore vel
 opere aliquo remittuntur iniquitates & peccata

reguntur, nulla ab his requisita pœnitentiæ opera,
 nisi tantum ut credant. Conf. Tom. III. pag.

272. edit. Basil. 1507. Sermone XLV. nisi is
 sit Beati Maximi : Idem Lib. II. de Jacob &
 vita beata cap. II. Tom. IV. p. 297. *Non
 operibus justificamur, sed Fide, quoniam carna-
 lis infirmitas impedimento est operibus, sed fidei
 claritas factorum obumbrat errorem, quæ mere-
 tur veniam delictorum.* Hieronymus

in cap. 4. Rom. Tom. 9. *Impium per solam
 fidem justificat Deus.* Et paulo post : *Se-
 cundum propositum gratiæ Dei, qui proposuit gratis
 per solam fidem peccata dimittere.* Ibidem : *Ut
 omnes qui ex gentibus credunt, sint Filii Abrahæ,
 dum & illis sola fides ad justitiam imputatur.*
 Idem in cap. 3. ad Galat. *Abraham credidit
 Deo &c. ita & nobis ad justitiam sola sufficit fides.*
 Ibid. *Quoniam in lege nemo justificatur &c.
 quia nemo illam servat, ideo dictum est, quod sola
 Fide justificandi essent credentes.* Chrysoft.
 homilia de Fide & lege naturæ Tom. III.
 col. 902. edit. Froben. 1558. vel Tom. VI.
 Joh. Oecolampad. Interprete Basil. ap. Andr.
 Crataandr. 1525. fol. 205. b. *Eum qui operatur
 opera justitiæ sine fide, non possum probare vivum
 fuisse. Fidelem autem absque operibus possum
 monstrare & vixisse & regnum cœlorum assequu-
 tum. Nullus sine fide vitam habuit. Latro au-
 tem credidit duntaxat & justificatus est à miseri-
 cordissimo Deo. Atq; hic ne dixeris mibi desu-*

esse ei tempus, quo iuste viveret & honesta faceret opera, neq; enim de hoc contenderim ego, sed illud unum asseveraverim, quod sola fides per se saluum fecerit, nam si supervixisset, fideiq; & operum fuisset negligens, à salute excidisset. Conf. Homilia II. ad Rom. Tom. IV. col. 25. edit. Frob. Homilia VIII. in eandem, ubi de Abrahami justificatione tractat col. 78.

§. 35.

Seculo quinto præcipuè fuit magnum Ecclesiæ lumen Aurelius Augustinus Episcopus Hipponensis, qui in octoginta tribus questionibus, questione LXXVI. Tom. IV. edit. Froben. col. 598. edit. Colon. 1616. fol. 228. b. hæc profert: In hoc se gentibus in Christum credentibus Judæi præferre cupiebant, quod dicebant se meritis bonorum operum, quæ in lege sunt ad Evangelicam gratiam pervenisse: ideoq; scandalizabantur multi, qui ex eis crediderant, quod incircumcisis gentibus Christi gratia traderetur. Unde Apostolus Paulus dicit, posse hominem sine operibus præcedentibus justificari per fidem: nam justificatus per fidem, non potest nisi iuste deinceps operari, quamvis antea nihil operatus fu-

stè, ad fidei justificationem pervenerit, non merito bonorum operum, sed gratia Dei, quæ in illo jam vacua esse non potest, cum jam per dilectionem bene operatur. Quod si cum crediderit, mox de hac vita decesserit, justificatio fidei manet cum illo, nec præcedentibus bonis operibus, quia non merito ad illam, sed gratia pervenit : nec consequentibus, quia in hac vita esse non finitur. Unde manifestum est quod Paulus Apostolus dicit ; *Arbitramur enim hominem justificari per fidem sine operibus.* Non tamen ita intelligendum est, ut accepta Fide, si vixerit, dicamus eum justum, etiam si male vixerit. *Contra duas epistolas Pelagianorum lib. 1. cap. 21.* Dicimus inquit Pelagianus, sanctos Veteris Testamenti perfecta hinc justitia, ad æternam transisse vitam, id est, studio virtutis, ab omnibus recessisse peccatis, quia & illi quos legimus aliquid peccasse, postea tamen eos emendasse cognovimus. *Respondet Augustinus :* Quantalibet fuisse virtutis antiquos prædices justos, non eos salvos fecit, nisi fides mediatoris, qui in remissionem peccatorum sanguinem fudit : ipsorum enim vox

est : *Credidi propter quod loquutus sum.* Unde ait & Apostolus Paulus : Habentes autem eundem Spiritum fidei, secundum quod scriptum est, credidi propter quod loquutus sum ; & nos credimus propter quod & loquimur. Quid est eundem Spiritum, nisi quem iusti quoque illi habuerunt, qui ista dixerunt. Dicit enim Apostolus Petrus ; Quid vultis iugum imponere gentibus, quod neque nos portare potuimus neque Patres nostri sed per gratiam Domini nostri Jesu Christi credimus nos salvos fieri, quemadmodum & illi. *Tom. X. Serm. 7. de verbis Domini in fine in Evang. Secund. Matth. fol. 11. edit. Colon.* Si de tuo opere præsumas, ergo merces tibi redditur non gratia condonatur. Si autem gratia est, gratis datur. Interrogo nunc : Credis, ô peccator, Christo ? Dicis, credo. Quid credis ? Gratis universa peccata per ipsum tibi posse remitti ? Habes, quod credidisti. O gratia gratis data. *Sermo LXXIX. de tempore (qui in append. de diversis est Sermo XXXVII. fol. 604. edit. Colon.)* ita habet : *Credidit Abraham Deo & reputatum est illi ad iustitiam. Ecce sine opere iustificatur ex Fide, & quicquid illi legali posset observatione conferri totum credulitas sola donavit.*

Sufficeret hic quinq; secularis Eccle-
 siæ Patrum ac Doctorum consensus ad pro-
 bandam nostram doctrinam de gratuita per
 fidem justificatione. Ast quo magis pateat,
 hanc doctrinam nostram semper fuisse tra-
 ditam, alia è pluribus selecta testimonia sub-
 jiciemus. *Seculo sexto floruit Isychius Presby-
 ter Hierosolym. qui lib. IV. in Levit. in cap.
 XIV. pag. 306. edit. Paris. 1581. hæc tradi-
 dit: Miseratus Deus humanum genus, quum illud
 ad explenda legis opera infirmatum vidisset, iam non
 ex operibus salvare, sed per gratiam hominem voluit.
 Gratia vero ex misericordia atq; compassione præ-
 betur, & fide comprehenditur sola, non ex operibus,
 ut Paulus dicit, nam gratia jam non erit gratia.
 Eodem seculo floruisse dicitur Anastasius
 Sinaita Patriarcha Antiochenus, qui sermo-
 ne in Psal. vi. Tom. III. antiquæ lection.
 Henr. Canis. pag. 103. edit. Ingolstadt. 1603.
 ita loquitur: πιστις ἰσλῶ σωθῆναι πιστις ἔργῳ. Et
 per Fidem quero salvus fieri, per Fidem inquam,
 non ex opere: ut & ego tua benignitate audiam:
 fides tua te salvum fecit. Nemini enim omnium,
 quibus veniam dedisti, Domine dixisti: opera tua
 salvum te fecerunt, vade in pace, quia nostra o-
 mnis justitia, tanquam pannus menstruatus in con-
 spectu tuo: itaq; rursum ajo, salvum me fac propter*

misericordiam tuam : & misericordia tua subsequatur me omnibus diebus vita mee. Quomodo orthodoxam de justificatione nostri coram Deo sententiam *Seculo Septimo Gregorius M. Episcopus Romanus ; Seculo Octavo Venerabilis Beda, Albinus seu Alcuinus, Carolus Magnus, Damascenus ; Seculo Nono Ludgerus primus Episcopus Monasteriensis, Lupus Servatus Pastor Moguntinus, Haymo Episcopus Halberstadiensis, Strabus Fuldensis ; Seculo undecimo (nam seculum decimum, teste Bellarmino in Chronol. infelix fuit seculum in quo nulli Scriptores illustres, nulla Concilia, Pontifices parum solliciti de Republ.) Anselmus Episcopus Cantuariensis ; Seculo duodecimo Rupertus Tuitiensis, Bernhardus Abbas Clarevallensis ; Seculo decimo tertio Honorius Augustudunensis ; Seculo decimo quarto & quinto Scholastici quamplures propugnarent, propriis Autorum verbis demonstravimus in Ostens. Hist. Theol. quod Carolus M. in quamplur. fidei artic. formaliter non fuerit Papista, Tit. VIII. §. 1. 2. 3. pag. 467 seq. Ubi similiter D. Adolphi Godofr. Volusii Theologi Moguntini appendicem, quam *Aurora* suæ subjecit, exhibentem*

paradigma consensus fundamentalis in doctrina
 de Justificatione hominis peccatoris coram Deo Pa-
 tre per Filium in Spiritu S. κατὰ πρόδα exami-
 navimus. Nescio tamen qua fortuna
 factum, quod illa, quæ in ipsa *Aurora* con-
 tra exercitationis meæ de Fide infantium
 Baptizatorum à vindiciis D. *Volusii* mo-
 destam vindicationem cum approbatione
Veneranda Facult. Theol. in illustri Giess. Aca-
demia ibidem ann. 1664. edit. scripserat,
 tum nec viderim, nec legerim. Si fortè
 illud plus justo rigorosius urgere velit
Volusius, regero, quare illa, quæ de fidei cer-
 titudine scripseram pag. 49. 50. 51. tantum
 viderit, legerit atq; examinaverit, reliqua
 vero silentio approbaverit. Postulatum
 D. *Volusii* in Catechismo edit. Mogunt.
 an. 1663. pag. 99. erat tale : Si D. *Ni-
 fanus* ex toto codice sacro vel unum *Scripturæ* locum
 ostendere possit, in quo vel totidem verbis dicatur :
 Certum est absolutè & sine omni conditione D. *Ni-
 fanum* salvatum iri; vel unde id per talem consequen-
 tiam deduci possit, quàm nemo nisi vel fatuus vel notoriè
 protervus negare possit, *Tridentinū Concilium* in hoc
 errasse, ingenuè profitebor. Jam tum reprobavi
 certitudinem absolutā, mediis nullis inclu-
 sam. Non enim Deus nos justificat absolutè,
 quocunq; etiam modo nos habeamus, sive

credendo, sive non credendo, sed *ordinate*; quæ certitudo ad ordinem Dei constitutum in Evangelio de Fide in Christum, indivulsum respectum habet, immota tamen est & indubia. Alii vocant *certitudinem conditionatam*, non tamen intelligunt *legalem*, sed *Evangelicam fidei*. Deinde approbo, quod D. Volusius admittat probationes, non tantum quæ totidem verbis in sacris literis extant, sed etiam quæ per consequentiam inde deduci possint. Hoc sensu talem proposui syllogismum practicum: *Quicumque in Filium Dei credit, ille habet vitam eternam, estque justificatus*. Hæc propositio est ipsius Sp. S. Joh. III. 16. Cōf. Joh. vi. 40. Marc. xvi. 16. Rom. III. 22. Subsumo jam: *Atqui Ego credo in Filium Dei. Ergo Ego scilicet ut credens in Filium Dei, habeo vitam eternam & sum justificatus*. Respondet D. Volusius: *Quamvis major propositio sit ipsius Spiritus S. Joh. III. 16. Non tamen est absoluta, sed equipollet huic conditionata. Si ego credo (fide vera & viva) in Filium Dei, habeo vitam eternam (subintellige, in spe, nondum tamen in re) sub hac autem conditionata non comprehenditur hæc singularis (Ego Nifanius credo. Ergo nulla consequentia. Bene est, quod admittat Volus. Majorem propositionem esse ipsius Spiritus Sancti. Nec aliter potuit.*

it. Nam ita legimus Joh. III. 16. Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret, ut omnes, qui in ipsum credunt, non pereant, sed habeant vitam eternam. Et vers. 36. Qui credit in Filium, habet vitam eternam. Act. X. 43. Huic (Christo) testimonium dant omnes Prophetæ, quod per hunc accipiat remissionem peccatorum omnis, qui credit in eum. Et cap. XIII. 39. Per hunc omnis, qui credit, justificatur. Deinde propositio major, etsi vim hypotheticæ enunciationis habere, eiq; æquipollere possit, sicut omnis propositio, ordinem modumq; certum includens, hypotheticæ propositionis naturam induere potest: nihilominus assumptio hypothesis illam in categoricam transmutat pronuntiationem, dum homo fidelis asserit, se ex verbo Dei credere in Filium Dei. Unde etiam conclusio inferenda est per modum enunciationis categoricæ & certæ; cum enim in assumptione hypothesis illa transeat in categoricam, necessario etiam in conclusione pars altera propositionis majoris modo categorico & certo, non vero hypothetico & incerto est efferenda. Porro omnino intelligimus Fidem, non quamlibet vanam & vacuam, sed veram & vivam, seu fiduciam

vivam in Christum Jesum, æternum Dei Filium, omnium gentium desiderium, quò per eum justificemur & salvemur: quæ efficit, ut vitam æternam jam habere dicamur, non quidem manifestam, sed absconditam Gal. III. 4. non in re, sed in spe, Rom. VIII. 24. quæ tamen spes ita certissima, & in Fidem Jesu Christi fundata est, ut eodem modo non requirat opera ad illam reipsa consequendam, Rom. IX. 30. 32. Gal. III. 2. II. 14. *Qui habet Filium, jam habet vitam* 1. Joh. V. 12. Omnis credens, vel Fide apprehendens habet Filium. *Qui credunt jam transferunt è morte in vitam* Joh. V. 24. VI. 54. non solum credunt transitum esse possibilem, aut hoc medio faciendum. Qui credunt sunt Filii Dei per fidem Gal. III. 26. Rom. VIII. 14. per Fidem sunt Filii, credunt se esse, non solum esse posse filios: idque Apostoli de Christianis promiscuè testantur, nulli specialis revelationis facta mentione.

§. 36.

Ad instantiam meam, vel potius minoris probationem: generale suum includit speciale: sed promissio est generalis.

E.

E. includit suum speciale : Respondet Volusius hoc modo : *Concedo totum. Non tamen probatur subsumtum Ergo (Ego Nifanius credo) est illud singulare. Est enim propositio Categorica, quam hac hypothetica nec includit, nec ponit. Male etiam absoluta propositio ordinata opponitur. Opponitur enim non nisi conditionata. Propositioni absolutæ propriè opponitur propositio respectiva. In Logicis propositio ex forma est affirmans & negans. Utraque absoluta & respectiva. Illa, quæ citra respectum enuntiat : ut omnis homo est animal : Hæc, quæ cum respectu materiali, ut omnis credens usque in finem vite, salvabitur. Nullus finaliter incredulus salvatur. Deinde si D. Volusius concedit totum, non opus est probatione. Probavi tamen subsumptum, Ego Nifanius credo, quod singularis hæc comprehendatur sub priori universali ; illamque singularem applicationem deduxi, tum ex Scriptura Sanctæ promissione generali, quod omnis in eum credens non sit periturus, sed vitam æternam habiturus : Tum ex examine & exploratione cordis mei. Vos ipsos tentate, inquit Paulus 2. Cor. XIII. 5. an sitis in fide, vos ipsos probate vel explorate, an nō cognoscitis vos ipsos? videlicet,*

cct,

cet, *Iesum Christum esse in vobis*. Quibus verbis
Donatio ab Apostolo mandatur, qua Fides,
 sunt verba *D. Danhavveri* in hodos. phan.
 ix. tanquã scripturæ Finis agnoscitur i. Joh.
 V. 13. & ex Fide Thesaurus remissionis pec-
 catorum Act. X. 43. quod est testimonium
 internum in ipso homine i. Joh. V. 10. con-
 stans his syllogismis: *Omni cui remissa sunt pec-
 cata, est justus & beatus: Mibi sunt remissa pecca-
 ta. E sum justus & beatus*. Utraq; præmissa est
 Scripturæ, major Apostoli Pauli Rom. iv.
 7. 8. minor Domini mecum loquentis per
 Prophetã Esaiã cap. XLIII. 25. non frigidè ac
 impœnitenter legendum: *Ego deleo iniquita-
 tis tuas*: Rursus, *omnis credens habet sibi remissa
 peccata: Ego credo*; sic enim licet dicere cum
 cœcis Matth. ix. 28. Patre Lunatici Marc. ix
 24. Discipulis Christi Joh. vi. 69. Eunuchò
 Act. viii. 37. Fides *ut quod*, in majori expressè
 habetur Act. X. 43. Fides, *ut quæ*, habetur in
 in eadem virtualiter: formaliter autem, pri-
 mum sensu interno, de quo Augustinus lib.
 XIII. de Trinit. cap. i. *Suam quisq; fidem in se
 ipso videt eamq; tenet certissima scientia*: Sensu
 autem non humano, sed Divinitus excitato:
 Quomodo enim sensus merè humanus, Fi-
 dem faciat rei supernaturalis, *cujus ne qui-*
 dem

dem cognitionem habemus? sequitur hinc conclusio non nisi divina. Deinde *effectivè* in fidei fructibus generosis, qui fallere alios fructificantem autem nequeunt; è quorū sensu ad præsentiam recte, non item à non sensu ad absentiam ob possibilem spiritualem *λειποδυμιαν* colligere licet. Talia fidei *effecta* sunt propositu studiumq; serium fugiendi peccata contra conscientiam, lucta Fidei &c. Aliorum quidem nobis corda non patent, patet autem cor nostrum. Quo respicit Apostolus 2. Cor. XIII. 5. Hinc conclusio infertur ex generalium promissionum singulari applicatione per Fidem, ut fit partim in *absolutione* 2. Sam. XII. 13. *Dominus abstulit peccatum tuum.* Matth. IX. 2. *Confide fili, remissa sunt tibi peccata tua.* Luc. VII. ult. *Fides tua te salvam fecit: partim in propria applicatione.* Sic David; *Tu Deus meus misericordia mea* Psalm. LIX. 18. *Benedic anima mea Domino, qui dimittit tibi omnes iniquitates tuas, qui coronat te in misericordia.* Sic Paulus in individuo ait, se vivere propter Christum: *In fide vivo Filii Dei, qui dilexit me, & tradidit semetipsum pro me. Non abjicio gratiam Dei.* Negat D. Volusius inde sequi, omnes promiscuè fideles scivisse certitudine fidei: aliquos, ut Davidem Psal. cxv. 1. Apostolum Joh.

Joh.

Joh. VI. 69. Paulum Gal. II. 16. concedit. Sed quid hoc, inquit, ad Nifanium, qui nec Apostolus, neq; ullo modo est in scriptura nominatus expressus. Sic illud Davidicum, pergit, credidi propter quod locutus sum, immediatè à Sp. S. proveniebat. D. Nifanii autem, credo in Filiū Dei, ipso teste, est ex examine cordis sui in quo aliquid humani participat. Nondum constat fideles enumeratos fidei certitudinem ex speciali revelatione habuisse. Ex generali promissione, quam sibi ipsi applicuerunt, concluderunt ad se specialem Dei misericordiam pertinere, seque remissionem peccatorum consecutos esse. Atque eum in finem nobis in scriptura sunt propositi, ut & nos eos imitemur, & similiter credentes, similiter de speciali illa Dei misericordia certi simus. Quaecunque enim scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt Rom. XV. 4 Paulus sibi misericordiam contigisse scribit $\omega\epsilon\delta\epsilon\iota\ \iota\psi\omega\tau\iota\beta\iota\ \lambda\upsilon\pi\omega\sigma\iota\upsilon\ \tau\omega\upsilon\ \mu\epsilon\lambda\lambda\acute{o}\nu\tau\omega\upsilon\ \pi\iota\sigma\acute{\epsilon}\nu\epsilon\iota\upsilon$ 1. Tim. I. 16. Vult. nos imitatores esse eorum, qui Fide & Patientia heredarunt promissiones, Ebr. VI. 12. Ut paralytico & mulieri peccatrici dictum: remissa tibi sunt peccata tua: ita cuius verè poenitenti in Evangelio dicitur; confide, remissa tibi sunt peccata tua, quod & Spiritus S. in cordibus piorum suo testimonio confirmat.

In scripturis generaliter asseritur omnes illos, qui in Christum credunt, actu habere remissionem peccatorum & vitam aeternam. His generalibus assertionibus quilibet in individuo se potest & tenetur includere. Sicut cum dicitur: *Deus vult omnium misereri; Christus pro omnibus est mortuus; Spiritus Sanctus omnibus vult largiri fidem salvificam*, ratione voluntatis antecedentis, omnino quilibet tenetur illud sibi appropriare & applicare. Atque hæc subsumptio & applicatio in fidelium mente non est fallax, sed notitia omni humanæ rationis ac sensuum iudicio firmior, ex operatione Spiritus S. per lucem verbi accensa & immoto Dei verbo innitens. Conf. Rom. VIII. 15. 16. Gal. IV. 6. Certè si nihil Fidei certum est, nisi quod determinatione ad individuum demonstrativum revelatur, non erit Fidei certum, qui legem Decalogi violat, damnandum: nusquam enim *mibi, tibi* in individuo è cælo dictum est, *ne occidas &c.* Quemadmodum igitur lex moralis peccati quemlibet in specie convincit per generalem illam sententiam: *maledictus omnis qui non fecerit, que scripta sunt in libro legis*, Deut. xxvii. Gal. III. 10. quamvis nemi-

I nem

nem in specie nominet : Ita Evangelium omnibus in Christum credentibus annunciat peccatorum remissionem, quamvis itidem in specie neminem nominet. Apponimus nonnulla SS. Patrum effata. *Cyprianus Serm. iv. de mortal. Si tibi vir justus & gravis & laudabilis aliquid polliceretur, haberes utiq; pollicenti Fidem, nec te falli ac decipi ab eo crederes, quem stare in sermonibus atq; actibus suis scires. Nunc Deus tecum loquitur, & tu mente incredula perfidus fluctuas? Deus tibi de hoc mundo recedenti immortalitatem pollicetur atq; eternitatem; Et tu dubitas? Hoc est, Deum omnino non nosse; Hoc est, Christum credentium Magistrum peccato incredulitatis offendere; Hoc est, in Ecclesia constitutam Fidem in domo fidei non habere.* Augustinus super dictum i. Joh. III. 14. tract. V. pag. 221. in epist. Joh. Tom. IX. edit. Colon. *Quid scimus? Quia transivimus de morte ad vitam: Unde scitis? quia diligimus Fratres: Nemo interroget hominem, redeat unusquisq; ad cor suum, sibi ibi invenerit caritatem Fraternalam; securus sit, quia transit a morte ad vitam.* Tomo eodem in meditat. cap. XIV. pag. 299. *Omnis spes & totius fiducia cretudo mihi est in pretioso sanguine Christi, qui effusus est propter nos & nostram salutem: in ipso respiro, & in ipso confisus ad Te venire desidero.* Idem Serm. VII. de verbis Domini pag. 11. Tom.

Tom. X. Interrogo nunc, credisne o peccator Christo? Dicis, credo. Quid credis? Gratis universa peccata tibi per ipsum posse remitti: Habes quod credidisti. Bernhardus serm. LXI. in Cantic. Revera ubi tuta firmaq; securitas, nisi in vulneribus Salvatoris? tanto illis securior habito, quanto ille potentior est ad salvandum. Fremit mundus, premit corpus, Diabolus insidiatur: non cado. Fundatus enim sum supra petram firmam: Peccavi peccatum grande, turbatur conscientia, sed non perturbabitur, quia vulnerum Domini recordabor: Nempe vulneratus est propter iniquitates. Quid tam ad mortem, quod non morte Christi salvetur? Huc spectat Veterum precatiuncula: Domine qui Petrum in atrio respexisti, & Mariam Magdalenam in convivio haud contempsisti, quin & Latronem in cruce suscepisti, mihi quoq; spem fecisti.

§. 37.

Sed ut ad Erbermannum revertamur, satis opinamur ostendimus doctrinam nostram de Justificatione per Fidem in Christum, sine operibus semper in Ecclesia viguisse. Videat jam Vitus quo veritatis colore scripserit, articulum hunc esse proprium Lutheri Sensum XV seculis ignotum. Articulus hic fundamentalis per Lutherum non coepit,

sed refluoruit. Non noviter eum excogitavit, sed noviter saltim à fermento Papistico repurgavit. Illud novum in Religione est, quod citra & contra scripturam pari pietatis & religionis affectu cum scriptura prosequendū proponitur, uti Traditiones in Concilio Tridentino, non quod è scriptura desumitur. *Id verius, quod prius, id prius, quod ab initio, id ab initio, quod ab Apostolis,* inquit Tertullianus lib. 4. adv. Marcion. cap. 5. Proinde idem nos dicimus Erbermanno, quod Gentilibus Arnobius reponit lib. 2. adv. gent. pag 58. *Non quod sequimur novum est, sed nos sero didicimus quidnam sequi oporteat & colere.* quod si vero Patrum testimonia luculenta negligat Erbermannus, audiat suorum Dd. suffragia. *Jacobus Sadoletus* Cardinalis in cap. 3. & 4. ad Rom. docet, *sola Fide nos posse salvos fieri.* *Caspar Contarenus* Cardinal. in cap. IV. ad Rom. notat *imputationem justitie scripturam nulli alteri rei tribuere, quam fidei.* *Nic. Cusanus* Card. probat lib. de pace fidei nos *sola Fide justificari, non ex merito operum.* *Joh. Hoffmeister.* in artic. 4. Aug. Conf. *Ante exortum hunc in Ecclesia tumultum, nemo fuit offensus particula illa (SOLA) quam jam tene quorundam aures vix ferre queunt, nemo siquidem unquam in jure vocavit D. Ambrosium, quod affir-*
ma-

iis ad Leonem X. verbis ulus fuerit Lu-
 therus. In specie deprehendit, iis non
 rejici omnes regulas sive leges interpretan-
 di, sed spurias saltem, quales *Luthero* Adver-
 sarii tum obtrudebant, nempe leges, qui-
 bus scripturarum interpretatio, ad modum
 rerum indifferentium, simpliciter Pontifi-
 cis arbitrio & voluntati subiciebatur, ut
 non alio, quam quo ille vellet, sensu eas
 accipere & explicare Interpreteri liceret. Hoc
 ipsum demonstrat I. *ex historia certaminum,*
 quæ ei tum temporis intercesserunt cum
 Adversariis & imprimis cum *Cajetano*, Lega-
 to Pontificio, qui in colloquio Augustano
 Papæ potestatem eo usq; extollebat, ut
 illam *supra Concilium, supra scripturam, super*
omnia Ecclesia esse diceret, & pro regula cre-
 dendî scripturasque interpretandi ultima
 vendicaret. II. *Ex circumstantiis.* Regulas in-
 terpretandi genuinas non urgebat *Leo Papa,*
 non Pontificii, qui scriptis publ. *Lutherum*
 impugnabant, sed potius à *Luthero* inculca-
 tas alto contemnebant supercilio, unam
 Pontificis autoritatem & infallibilitatem
 pro lege interpretandi obtrudentes. III. *Ex*
ratione, quam his ipsis verbis: *Leges inter-*
pretandi Verbi Dei non patior, Lutherus sub-
 je-

jecit, nempe *Verbum Dei oportere esse non al-*
ligatum, quod libertatem docet omnium aliorum.
 Quæ non potest de aliis intelligi legibus
 interpretandi, quam quibus *Verbum Dei*
 ad alterius arbitrium & voluntatem *alligatur.*
 Ex quibus concludit D. Musæus pag. 43.
 præfat. manifestam calumniam esse, quod
 Erbermannus verbis supra citatis toties
 ingeminat, Lutherum, scribentem ad Leo-
 nem X. *Leges interpretandi Verbi Dei non-*
pator, subjecisse scripturam & omnia eius
verba suo privato & proprio sensui. Lutherus
 enim, pergit, verbis istis non subjecit ver-
 ba scripturæ suo sensui privato, sed contrà
 in id totus incubuit, ut legibus interpre-
 tandi spuris & tyrannicis, per quas scriptu-
 ræ hominum sensui privato & proprio sub-
 jiciuntur, excussis, libertas interpretandi
 scripturas juxta leges & regulas ei connat-
 urales, genuinas, rectas, & quæ non ad In-
 terpretis sensum privatum & proprium,
 sed ad sensum Spiritus Sancti, in iis loquen-
 tis, deducunt, Ecclesiis & fidelibus omni-
 bus restitueretur. Ejusmodi bonæ interpre-
 tationis regulas complures ipsemet Luthe-
 rus ultrò admisit, & studio summo incul-

cavit. Inter eas primum locum sortiebatur hæc : *Verbis Divinis non esse ullam faciendam vim, neq; per hominem, neq; per Angelum, sed quantum fieri potest, in simplicissima significatione servanda esse, & nisi manifesta circumstantia cogat, extra Grammaticam & propriam significationem accipienda non esse.* Quam in libro de *Captivitate Babylonica*, eodem anno, quo suam epistolam ad Leonem X. scripsit, nempe M D XX edito, inculcavit. Illam excipiebant duæ sequentes : *Scripturas non esse, nisi eo, quo conscripte sunt, spiritus intelligendas : Spiritum hunc nusquam esse presentius & vivacius, quam in ipsis Scripturis.* Quas itidem anno illo laudavit in assert. articulo. per Bull. Leonis X. damnatorum, non longe ab initio. Huc spectant canones recepti : *Ne quis proprio ingenio Scripturas interpretetur : Et regula Hilarii ; Non afferendas, sed referendas esse ex Scripturis intelligentias : Et, ex causis dicendi deumendam esse intelligentiam dictorum.* Quarum ultimam in libro de *Conciliis* sub initium partis secundæ ; priores duas autem in actis cum *Cajetano*, biennio ante scriptam epistolam ad Leonem à se editis, commendavit & contra Adversarios urfit. Ultimò *Erbermannum* citat. loc. pag. 52. ita compellat
D.

D. Musæus : Ex tuis chartis intelligo, Te, etsi in Ecclesiis nostris educatum, hujus tamen doctrinæ nostræ, quæ Christianismi partem haud postremam constituit, mentem & fundamenta nunquam addidicisse, ut mirum non sit, Te egressum esse è nobis, cum fidem verè Christianam & justitiam, à Christo nobis partam, nunquam noveris, nunquam habueris, & hoc ipso ex nobis non fueris. *Concludimus voto nostro consueto :*

Jerem. X. 10.

Iob XVII. 17.

cap VI. 63.

Rom. I. 16.

I. Cor. I. 18.

ConferVa nos DeVs
ReX In Veritate tVa;
serMo tVVs est Verl.
tas, VIRTVs & potentia.

Corollaria opposita concilio Tridentino, ejusdemq; sessioni sexta.

I.

Sessione sexta Patres Tridentini dogmata de libero arbitrio, operibus infidelium, Iustificatione, Fide, bonis operibus aliaq; proponunt, sed admodum obscure ac intricatè.

II.

Capite primo & alibi non obscure arguimur, ac si omnem prorsus libertatem tollamus, id quod aperte nobis affingunt Bellarminus præfat. lib. de grat. & lib. arbit. Ferrar. dentius in cap. i. Jacob. Sed hanc calumniã solidè refellit Augustana nostra Confessio artic. XVIII. ejusdemq; Apologia, nec non Formula Concord. art. II.

III.

Multa proponunt Tridentini de ipsa voluntate, de libertate voluntatis à coactione; de qualicunq; ejus libertate in externis, de renovatæ voluntatis libertate, de quibus tamẽ principaliter quæstio non est. Neq; quæstio est, an conversio fiat sine motu mentis, & actione voluntatis: Sed quid illud sit, quod intellectũ hic faciat intelligere & voluntatẽ faciat velle, quæritur; adeoq; *utrum in intellectu & voluntate post lapsum supersit divina cooperatrix quæ per gratiam excitata conversionem operetur.*

IV.

Afferimus hominẽ ante sui conversiõnẽ

non habere vires & facultates ulla in rebus
 spiritualib. nihilq. liberi arbitrii viribus coo-
 perari possit ad sui conversionem. Contra
 Papistæ & cum primis Jesuitæ asserunt naturā
 homini inesse libertatem & potentiam activam ade-
 ligendum bonum supernaturale, sed eam impediri,
 donec Dei gratia naturam adjuvet, impedimentum
 removeat, facultatem insitam eliciat &c.

V.

Verbis quidem largiuntur Tridentini ad
 conversionē gratiam prevenientem necessariā
 esse canone III. Re ipsa tamen talē gratiam
 tantū intelligunt, quæ vel Ethnicis cōmūnis
 est, vel exterius saltem offertur, vel conditio
 sine qua nō est, vel quæ impedimentū dunta-
 xat amovet & extrinsecus adstat, non quæ
 efficaciter agat. Etenim disertè dicunt cap. I.
*Liberum arbitrium minimè extinctum esse, viribus
 licet attenuatum & inclinatum.* Similiter Canone
 V. *Liberum arbitrium post Adæ peccatum non est
 amissum & extinctum* : Sed in conversione
 Deo moveri & excitari, motumq; & excitatum
 cooperari assentiendo Deo excitanti atq; vocanti,
 quo ad obtinendam justificationis gratiam se disponat
 ac præparet, canone IV.

VI.

Perperam anathema dicitur illis canone
 VII. qui asserunt, opera omnia ante Justificatio-
 nem facta, verè peccata esse.

is
o-
ra
ra
le
ri
1179

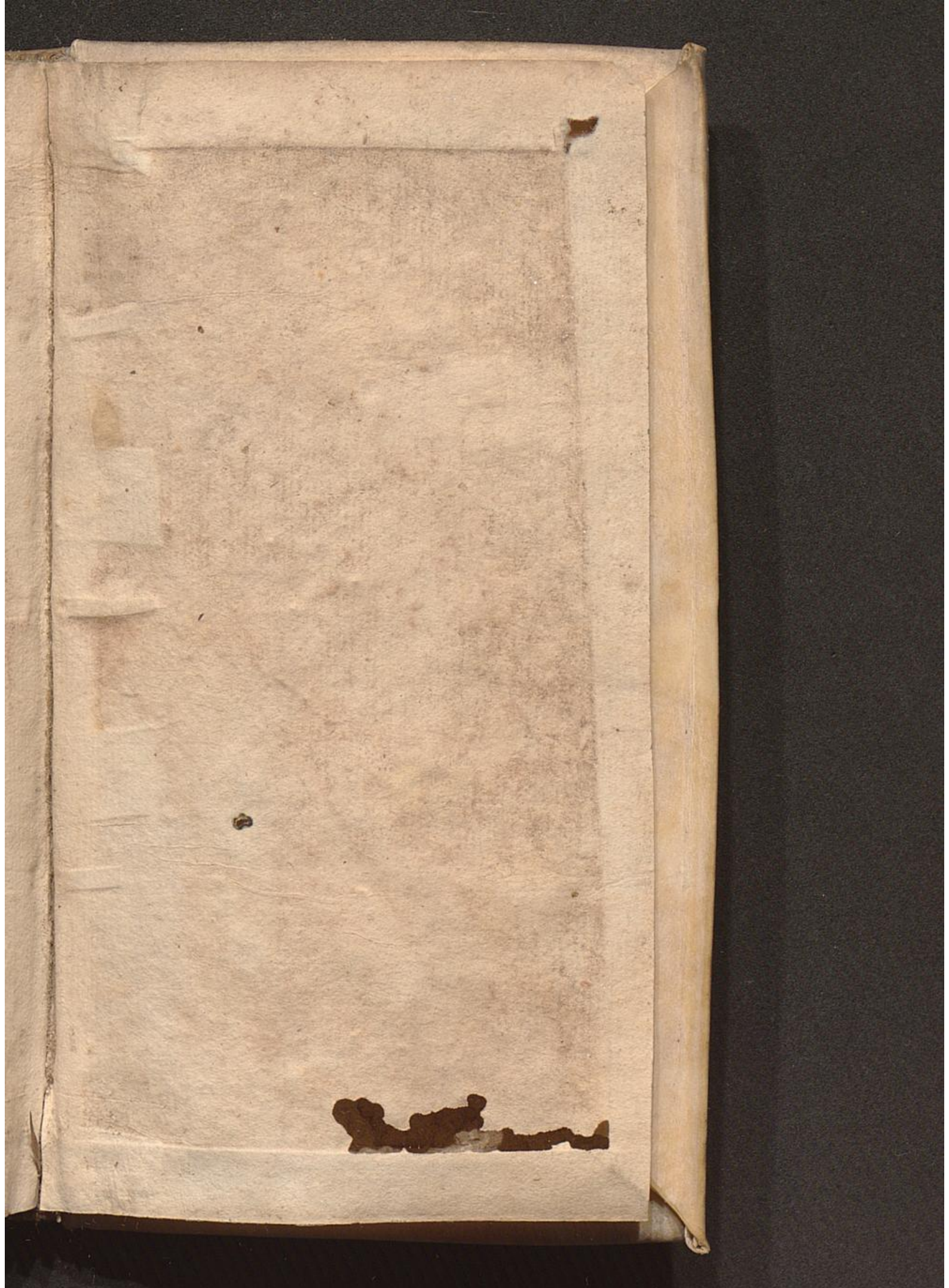
ad
ria
am
nis
tio
nta.
que
ap. I.
ribu
one
n est
ne
atum
anti,
bonat

ione
catio

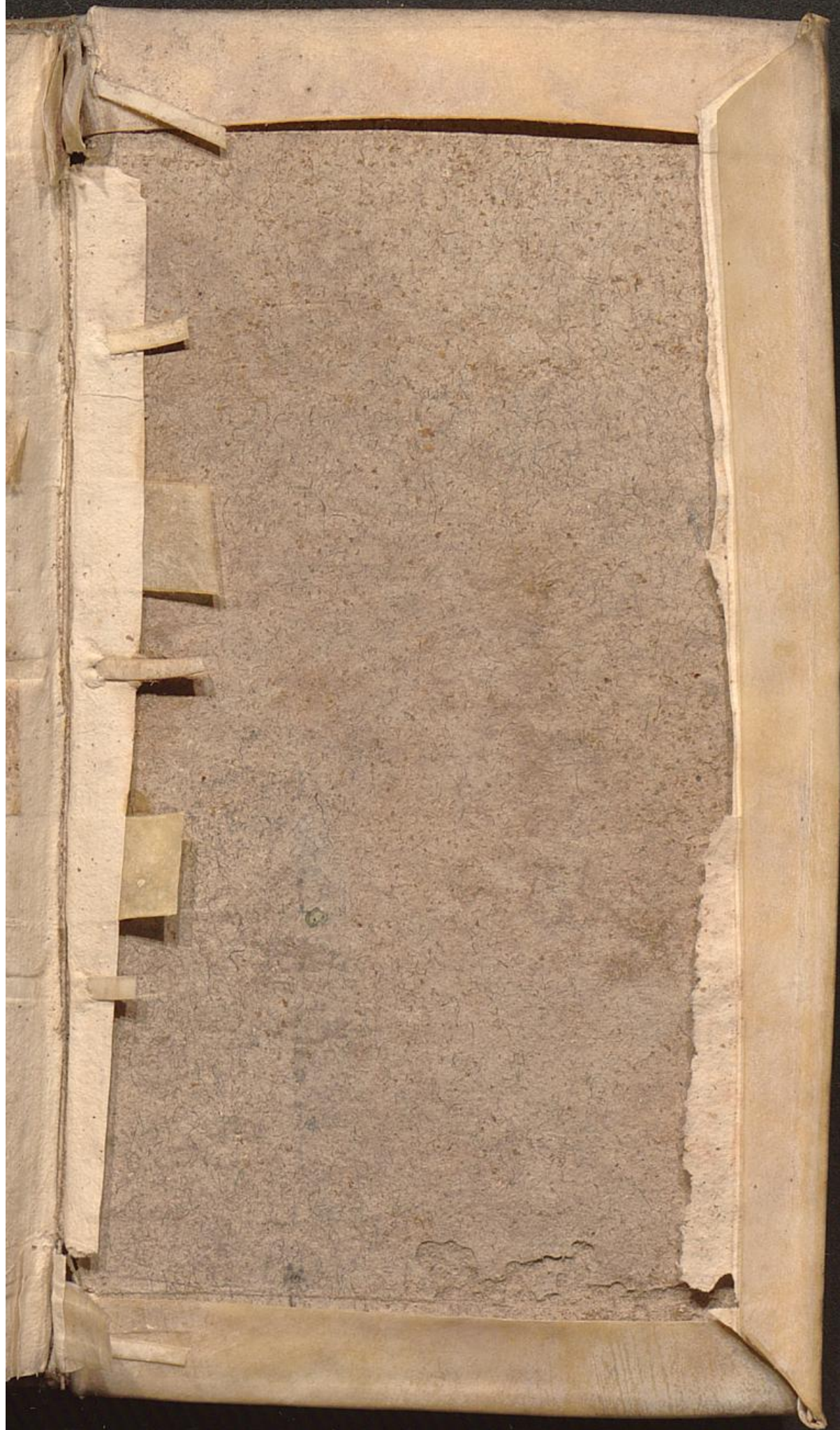

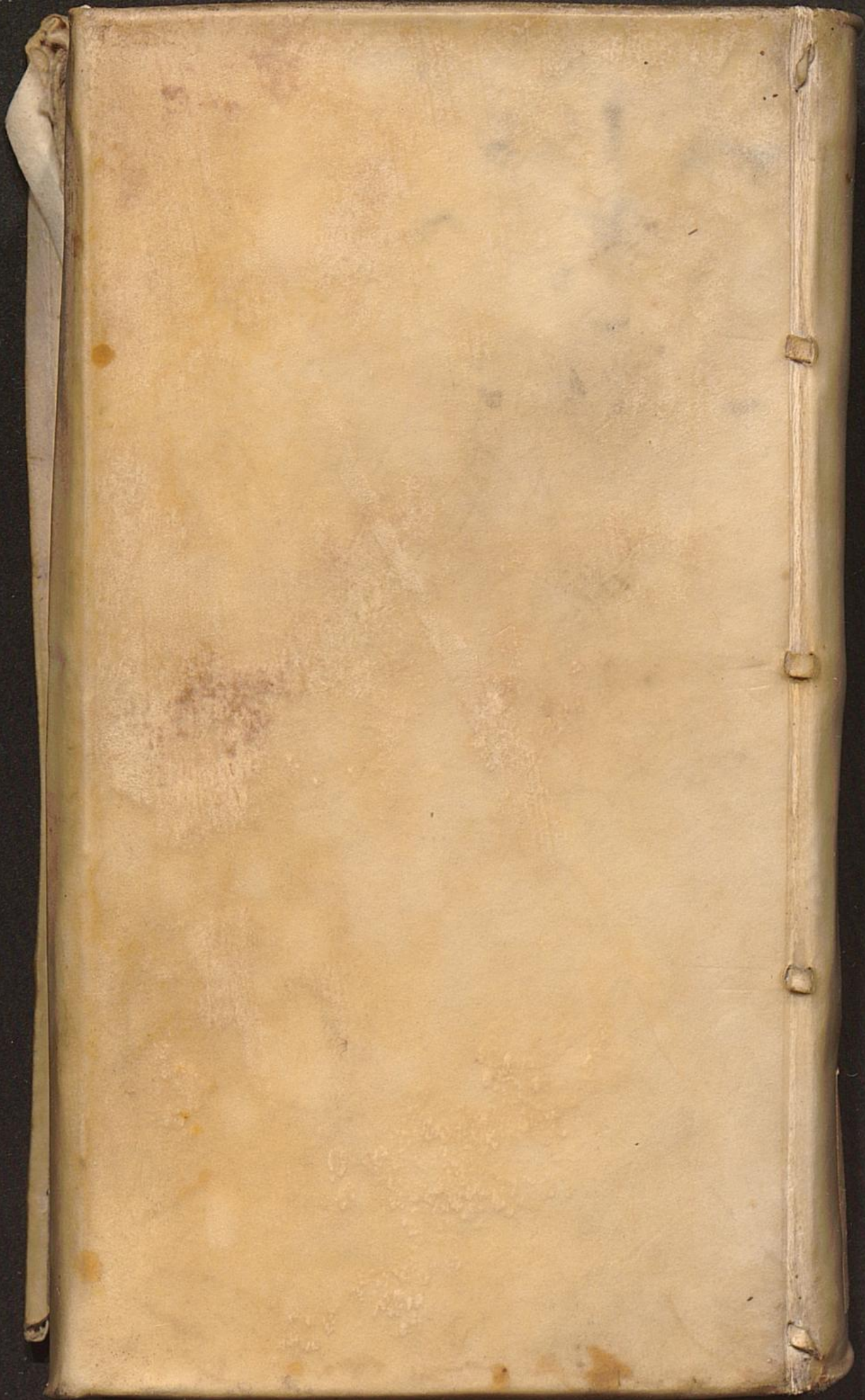

Handwritten or stamped text, likely a library or archival mark, located near the bottom center of the page. The text is faint and difficult to decipher, but appears to contain some numbers and possibly a date or reference code.

Handwritten text, likely a title or author's name, in a cursive script, possibly Latin or German.

Th
1429